

หน่วยที่ 9

การสร้างสรรคคอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี

รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย

ชื่อ รองศาสตราจารย์ ดร.สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย
วุฒิ ปร.ต. (การจัดการเทคโนโลยี)
ว.ม. (บริหารสื่อสารมวลชน)
ว.บ. (วิทยุ-โทรทัศน์)
ตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาบรอดคาสติ้งและ
สื่อสตรีมมิ่ง คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
หน่วยที่เขียน หน่วยที่ 4

แผนการสอนประจำหน่วย

ชุดวิชา การสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

หน่วยที่ 9 การสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี

ตอนที่

- 9.1 แนวคิดและองค์ประกอบด้านเสียง การพูด และดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง
- 9.2 การสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี

แนวคิด

- 1.
- 2.

ผลลัพธ์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 9 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดและองค์ประกอบด้านเสียง การพูด และดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งได้
2. อธิบายการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรีได้

ผลลัพธ์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 14 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดของการรีแบรนด์ได้
2. อธิบายกลยุทธ์การรีแบรนด์ได้
3. อธิบายกรณีศึกษาการรีแบรนด์ได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินตนเองก่อนเรียนหน่วยที่ 14
2. ศึกษาเอกสารการสอนตอนที่ 14.1 – 14.3
3. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอน
2. แบบประเมินตนเอง

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน (ประเมินผลด้วยตนเอง)
2. ประเมินผลจากกิจกรรมและแนวตอบท้ายเรื่อง (ประเมินผลด้วยตนเอง)
3. ประเมินผลจากการสอบประจำภาคการศึกษา

เมื่ออ่านแผนการสอนแล้ว

ขอให้ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน

หน่วยที่ 14 แล้วจึงศึกษาเอกสารการสอนต่อไป

ตอนที่ 9.1

แนวคิดและองค์ประกอบด้านเสียงและดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 9.1 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

9.1.1 องค์ประกอบด้านเสียงและดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

9.1.2 แนวคิดด้านการพูดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

แนวคิด

ผลลัพธ์การเรียนรู้

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 9 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายองค์ประกอบด้านเสียงและดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งได้
2. อธิบายแนวคิดด้านการพูดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งได้

เรื่องที่ 9.1.1

องค์ประกอบด้านเสียงและดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

ในหน่วยที่ 9 การสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี เป็นการนำเสนอเนื้อหา 2 ส่วน ประกอบไปด้วย ตอนที่ 9.1 แนวคิดและองค์ประกอบด้านเสียง การพูด และดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง และตอนที่ 9.2 การสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี ซึ่งการจะสร้างสรรค์คอนเทนต์ หรือเนื้อหาที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้เสียงและดนตรีเป็นองค์ประกอบหลัก ย่อมต้องมี “ศาสตร์” หรือ “องค์ความรู้” ที่เป็นหัวใจสำคัญ คือต้องมี “หลักการ” ก่อนที่จะนำไปต่อยอดเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งเส้นแบ่งระหว่างสื่อเก่าและสื่อใหม่ นั้นคือการถือกำเนิดคอมพิวเตอร์ การมีอินเทอร์เน็ต มีเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่ายดายยิ่งขึ้น หลักการและแนวคิดหลักยังคงอยู่ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือ ช่องทางการสื่อสาร เดิมผู้รับสารสามารถฟังเนื้อหาผ่านทางเครื่องรับวิทยุ เรียกว่า สื่อวิทยุกระจายเสียง ในปัจจุบัน ช่องทางการสื่อสารมีเพิ่มขึ้นตามพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสาร ทำให้สามารถรับฟังสื่อเสียงได้หลากหลายมากขึ้นผ่านทางสื่อออนไลน์ แต่แนวคิดหลักในการสร้างสรรค์เนื้อหาย่อมต้องใช้ “ศาสตร์” เดิม ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนอในหน่วยที่ 9 นี้ จึงเป็นการผสมผสานระหว่างหลักการสร้างสรรค์เนื้อหา และวิธีการนำเสนอเนื้อหานั้นโดยใช้ช่องทางใหม่

ซึ่งประกอบไปด้วย เรื่องที่ 9.1.1 องค์ประกอบด้านเสียงและดนตรีในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง เรื่องที่ 9.1.2 แนวคิดด้านการพูดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง เรื่องที่ 9.2.1 แนวคิดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง เรื่องที่ 9.2.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพอดแคสต์: ความเป็นมา ความหมาย ประเภทรายการ เรื่องที่ 9.2.3 กระบวนการผลิต พอดแคสต์ และเรื่องที่ 9.2.4 ผู้ดำเนินรายการพอดแคสต์

การสร้างสรรค์คอนเทนต์ในสื่อเสียงทั้งสื่อวิทยุกระจายเสียงหรือสื่อออนไลน์ ต้องให้ความสำคัญกับการใช้เสียงเป็นหลัก เนื่องจากผู้ฟังต้องสร้างจินตนาการผ่านเสียงเท่านั้น และเพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจเนื้อหาและความหมายของรายการที่ผู้ผลิตตั้งใจสื่อสารได้อย่างชัดเจน จึงต้องใช้การผสมผสานระหว่างองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ คือ 1) เสียงพูด 2) เสียงเพลงหรือเสียงดนตรี และ 3) เสียงประกอบ โดยการผสมผสานทั้ง 3 องค์ประกอบของเสียงนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบในการนำเสนอเป็นหลัก ในบทนี้ จะขอแนะนำรายละเอียดขององค์ประกอบในการสร้างสรรค์คอนเทนต์ ดังนี้

1. เสียงพูด

เสียงพูดและเสียงสนทนาถือเป็นส่วนประกอบหลักในการนำเสนอผ่านสื่อเสียง เพราะทำหน้าที่ในการสื่อความหมายให้กับผู้ฟังรายการ ดังนั้น การนำเสนอเสียงพูดในรายการต้องประกอบไปด้วยความรู้ ความชำนาญ เพื่อให้ผู้ฟังรายการสามารถตีความข้อความที่รับฟังได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และไม่ผิดพลาด นอกจากนี้หากน้ำเสียงของผู้ดำเนินรายการแต่ละคนมีความไพเราะและมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ก็จะทำให้รายการมีความเป็นธรรมชาติและมีเอกลักษณ์ที่เป็นของตัวเอง ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 *น้ำเสียงที่ชัดเจน* สามารถสื่อความหมายตามบทบาทนั้นๆ ได้ เหมาะกับรูปแบบรายการ และผู้ฟังต้องแยกแยะได้ว่าเป็นเสียงเด็ก เสียงผู้ใหญ่ เสียงผู้หญิง หรือเสียงผู้ชาย เป็นต้น

1.2 *อักขรวิธีถูกต้อง* เสียงที่ใช้ในงานวิทยุกระจายเสียงต้องมีการออกเสียงในการพูดหรือการอ่านอย่างถูกต้อง ชัดเจน ตามอักขรวิธี รู้จักเว้นวรรคตอน เว้นช่วงของคำ การให้น้ำหนักคำ การออกเสียง ร เรือ ล ลิง เสียงควบกล้า ข้อความที่เปล่งเสียงออกมาจึงสามารถสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

1.3 *ลีลาการนำเสนอน่าฟัง* คือ ควรมีลีลาในการอ่านหรือการพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ดำเนินรายการ เช่น การดำเนินรายการที่มีการพูดคุยเป็นธรรมชาติ การใช้เสียงให้เหมาะสมกับ รูปแบบรายการ มีจังหวะจะโคน มีการแบ่งวรรคตอนในการอ่าน

1.4 *สื่อความหมายได้* แสดงอารมณ์ความรู้สึกให้ได้ตามบท หรือข้อความที่ต้องการนำเสนอในส่วนของ การพูด ผู้เขียนจะนำเสนออย่างละเอียดในเรื่องที่ 9.1.2 แนวคิดด้านการพูดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

2. เสียงเพลง

เสียงเพลง เป็นเสียงที่สร้างสีสัน บรรยากาศ อารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ให้แก่ผู้ฟัง เป็นอีก เสียงที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์งานผ่านสื่อเสียง เพราะมีส่วนช่วยให้รายการน่าฟังและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น หากผู้ดำเนินรายการพูดอย่างเดียวเป็นเวลานาน อาจทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายได้ ซึ่งสามารถใช้ได้ทั้งเพลงที่มีเนื้อร้องและไม่มีเนื้อร้อง (เพลงบรรเลง) ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้งานและประเภทของรายการ โดยทั่วไปรายการที่มักใช้เสียงเพลงเป็นองค์ประกอบหลัก เช่น รายการพูดคุย รายการเพลง รายการสารคดี รายการละคร เป็น

ต้น หรืออาจใช้เพลงเป็นส่วนเสริมให้รายการนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ช่วยสร้างบรรยากาศ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การร่นระยะเวลา การเปลี่ยนฉากหรือสถานที่ เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องมีหลักในการคัดเลือกเพลงเพื่อนำมาใช้นำเสนอในรายการอย่างเหมาะสม ดังนี้

2.1 เพลงประจำรายการ หรือเพลงเพื่อแนะนำรายการ ทุกรายการมักมีเพลงประจำรายการ เพื่อเปิดก่อนเข้ารายการ เป็นเพลงที่เป็นสัญลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของรายการ เพื่อต้องการให้ผู้ฟังจดจำรายการได้ ลีลาของเพลงจะเหมาะสมกับรูปแบบและเนื้อหาของรายการ ส่วนใหญ่มักใช้ชื่อรายการคลอด้วยเพลงบรรเลง (fade under) ที่เรียกว่าจิงเกิล (Jingle) รายการ แต่หลายรายการใช้การแต่งเนื้อร้องขึ้นใหม่ เพื่อเป็นเพลงประจำรายการ ซึ่งสามารถเลือกเพลงที่มีเนื้อร้องหรือไม่มีก็ได้ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในขณะนี้ คือเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ หากนำเพลงของบุคคลอื่นมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต อาจเกิดปัญหาการฟ้องร้องดำเนินคดีได้ ในปัจจุบัน มักเลือกใช้เพลงที่แต่งขึ้นใหม่สำหรับรายการโดยเฉพาะ ซึ่งจะมีข้อดีคือเพลงนั้นอาจใส่เนื้อร้องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา รูปแบบ หรือกลุ่มเป้าหมายของรายการ แต่หากเป็นเพลงบรรเลง จะสะดวกในการนำเข้ารายการ (fade in) ไม่ควรเลือกเพลงที่กำลังได้รับความนิยมหรือมีชื่อเสียงมาเป็นเพลงประจำรายการ เพราะผู้ฟังจะติดภาพศิลปินผู้นั้น ทำให้เบี่ยงเบนความสนใจไปจากรายการได้ และเพลงเหล่านั้นจะไม่ได้แสดงถึงเอกลักษณ์ของรายการ

2.2 เพลงคั่นในรายการ ควรเป็นเพลงบรรเลงเท่านั้น และไม่ควรเป็นเพลงเดียวกับเพลงประจำรายการ เพราะเพลงประจำรายการ เปรียบเสมือนเพลงที่บ่งบอกให้ผู้ฟังทราบว่ารายการกำลังจะเริ่มต้นและสิ้นสุด เพลงคั่นรายการ มักจะเปิดเมื่อผู้ดำเนินรายการพูดไปได้สักพักแล้วต้องการให้ผู้ฟังได้เปลี่ยนบรรยากาศบ้าง โดยเปิดครั้งละไม่เกิน 10 วินาที มักใช้ในรายการพูดคุย (Talk) เป็นส่วนใหญ่ เพราะเพลงคั่นรายการทำหน้าที่เป็นเพียงตัวเชื่อมคำพูดจากข้อความหนึ่งไปอีกข้อความหนึ่งเท่านั้น

2.3 เพลงที่ใช้สร้างบรรยากาศ หรือเพลงที่ใช้เพื่อสร้างอารมณ์ ความรู้สึก มักใช้ในรายการบรรยายสารคดี ละคร เพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกหรืออารมณ์ของตัวละคร หรือกิริยาอาการที่เกิดขึ้นตามบทของรายการ เป็นการนำเพลงเพื่อประกอบคำพูดให้ผู้ฟังมีจินตนาการชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเพลงที่เลือกมาสร้างบรรยากาศนั้นควรเป็นเพลงที่มีเนื้อร้องหรือท่วงทำนองที่เข้ากับเนื้อหาที่กำลังสื่อสาร โดยเปิดเพลงเพื่อสร้างบรรยากาศได้ตั้งแต่ 5-20 วินาทีในแต่ละช่วง แล้วแต่โอกาส หรืออาจใช้การเปิดเพลงคลอเบาๆ (fade under) ระหว่างการพูด เพื่อสร้างบรรยากาศสบายๆ ในการฟังก็ได้ หรือเป็นการใช้เพลงเพื่อสื่อความหมายของเสียงให้ชัดเจนขึ้น เช่น สื่อถึงอารมณ์ของตัวละครที่กำลังเศร้าสร้อย บรรยากาศเงียบเหงา อาจใช้เสียงขลุ่ยบรรเลง หรือเมื่อต้องการสื่อถึงความสนุกสนาน อาจใช้เสียงกลองเป็นดนตรีประกอบ เป็นต้น

2.4 เพลงที่ใช้เพื่อแสดงการเปลี่ยนแปลงเวลา สถานที่ ฉาก และเรื่องพูด มักใช้กับรายการพูดคุยสารคดี หรือละคร การใช้เพลงเพื่อการเปลี่ยนฉาก ที่ใช้ในรายการละคร เช่น จากฉากรับประทานอาหารในบ้านเปลี่ยนเป็นฉากออกไปเที่ยวนอกบ้าน หรือการใส่เพลงคั่นเพื่อช่วยย่นระยะเวลาในเรื่อง เช่น จากเวลาบ่ายเปลี่ยนเป็นเวลาค่ำ ซึ่งการเลือกใช้เพลงควรเลือกให้สอดคล้องกับบรรยากาศของฉากนั้นๆ ด้วย หรืออาจเปิดเพลง 2 เพลงต่อเนื่องกัน (cross fade) โดยเพลงแรกค่อยๆ จบลง (fade down) เพลงที่ 2 ขึ้นมาต่อเนื่องกัน

(fade up) โดยที่เพลงแรกยังไม่จบตี หรือในรายการพูดคุย การเปลี่ยนหัวข้อการพูด อาจใช้เพลง คั่นเพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าต่อไปจะเปลี่ยนหัวข้อ หรือเป็นคนละเรื่องกับที่ได้พูดมาแล้ว

จากที่ได้กล่าวถึงการใช้เพลงเพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ ข้างต้น เพื่อให้เห็นตัวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอนำเสนอรูปแบบรายการที่นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเสียงร้องและเสียงดนตรีโดยเฉพาะ ซึ่งสามารถนำเสนอได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งรายการคอนเสิร์ต รายการแข่งขัน ประกวดร้องเพลง หรือการจัดรายการเพลง

1. รายการเพลง

รายการเพลง เป็นรูปแบบการนำเสนอรายการประเภทหนึ่งที่ต้องใช้การสร้างสรรค์ด้วยเสียงเพลงเป็นหลัก การจัดรายการเพลงผ่านสื่อเสียงจึงเป็นความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่น่าจะได้รับความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างสูง เนื่องจากการนำเสนอเสียงเพลงผ่านสื่อต่างๆ นั้น เป็นวิธีหนึ่งเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มทุกระดับได้โดยง่ายกว่าสื่อหรือรายการประเภทอื่นๆ ดังนั้น ในบทนี้จะนำเสนอรูปแบบ องค์ประกอบ และกระบวนการผลิตรายการเพลง ดังนี้

รูปแบบของรายการเพลง

รายการเพลง สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท และหลายลักษณะ ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการจัดแบ่งประเภท ดังนี้

2.1 การแบ่งประเภทตามรูปแบบการนำเสนอรายการเพลง ประกอบด้วย

- 2.1.1 การเปิดเพลงอย่างเดียว โดยไม่มีการบรรยายหรือพูดคุย
- 2.1.2 การเปิดเพลงพร้อมกับการประกาศชื่อเพลง
- 2.1.3 การนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพลงและศิลปิน ควบคู่ไปกับการเปิดเพลง
- 2.1.4 การนำเสนอเกร็ดสาระประโยชน์ควบคู่ไปกับการเปิดเพลง

2.2 การแบ่งตามประเภทของเพลง ประกอบด้วย

2.2.1 *รายการเพลงไทย* จะแบ่งประเภทของเพลงออกเป็นลักษณะต่างๆ คือ เพลง ไทยเดิม เพลง ไทยสากล และเพลงลูกทุ่ง

2.2.2 *รายการเพลงสากล* จะแบ่งประเภทของเพลงออกเป็นลักษณะต่างๆ คือ Popular music, Light music, Jazz music, Classical music, Country music และ Rock music เป็นต้น การผลิตรายการเพลงในประเทศไทยนั้น ไม่สามารถจัดแบ่งตามประเภทของเพลงได้อย่างชัดเจน เพราะรายการเพลงส่วนใหญ่ นิยมที่จะนำเสนอเพลงในหลายประเภท โดยไม่ได้เจาะจงเฉพาะเพลงประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น

2.3 **การแบ่งตามกลุ่มผู้ฟัง** การผลิตรายการเพลงประเภทต่างๆ นั้นสามารถจัดแบ่งกลุ่มผู้ฟังได้ เนื่องจากกลุ่มผู้ฟังแต่ละคนกลุ่มอายุ ระดับ หรืออาชีพ จะมีความนิยมเพลงประเภทต่างๆ แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ หากจะนำประเภทของเพลงเพียงอย่างเดียวมาจัดแบ่งกลุ่มผู้ฟังก็อาจจะไม่ชัดเจนมากนัก เนื่องจากอาจจะต้องอาศัยองค์ประกอบอื่นๆ มาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดแบ่งร่วมด้วย

2.4 การแบ่งตามรูปแบบการดำเนินรายการ ประกอบด้วย

2.4.1 รายการแบบเป็นทางการ คือ รายการที่มีการเขียนบท และดำเนินรายการไปตามบทที่กำหนดไว้

2.4.2 รายการแบบไม่เป็นทางการ คือ รายการที่ดำเนินรายการไปโดยไม่ต้องมีบท ซึ่งผู้ดำเนินรายการจะสามารถดำเนินรายการโดยไม่ต้องมีบทเป็นตัวกำหนด

2.4.3 รายการที่ใช้ดนตรีประกอบ คือ รายการที่ใช้ดนตรีเป็นส่วนประกอบในการค้นการสนทนา หรือสร้างบรรยากาศของรายการ

2.5 การแบ่งตามลักษณะของการจัดรายการ ประกอบด้วย

2.5.1 รายการเพลงตามคำขอ หมายถึง การเปิดเพลงตามที่ได้มีผู้ฟังขอเข้ามาในรายการ

2.5.2 รายการเพลงสลับความรู้ เป็นรายการที่เปิดเพลงสลับกับการนำเสนอ สาระความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง

2.5.3 รายการเพลงที่ผู้จัดรายการวางแผนและควบคุมการออกอากาศเองทั้งหมด

กระบวนการผลิตรายการเพลง

ในการผลิตรายการเพลง มีขั้นตอนการผลิตรายการที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมก่อนการผลิตรายการ 2) การเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินรายการ และ 3) การดำเนินรายการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมก่อนการผลิตรายการ มีข้อควรปฏิบัติ คือ

1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำรายการเพลงว่าต้องการทำเพื่ออะไร

1.2 กำหนดผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายว่าในการจัดทำรายการเพลงนั้นต้องการตอบสนองความต้องการของบุคคลกลุ่มใด

1.3 กำหนดรูปแบบในการว่าจะดำเนินรายการในลักษณะไหน อย่างไร รวมทั้งการตั้งชื่อรายการควรให้สอดคล้องกับรูปแบบ วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของรายการ

1.4 กำหนดช่องทางหรือแพลตฟอร์มในการนำเสนอรายการ

1.5 คัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่ดำเนินรายการเพื่อให้รายการมีความน่าสนใจ ซึ่งผู้จัดรายการที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1.5.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องเพลงหรือศิลปินเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเพลงในแนวที่ตนเองถนัดและสนใจ รวมถึงเพลงหรือศิลปินใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

1.5.2 มีความรู้รอบตัวสูง สนใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถรับรู้ถึง การเปลี่ยนแปลงของสมัยนิยมที่ไม่เคยหยุดนิ่ง และสามารถนำสาระความรู้ต่าง ๆ มาถ่ายทอดสู่ผู้ฟังได้

1.5.3 มีความเป็นตัวของตัวเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีศิลปะการพูดและจิตวิทยา ในการสื่อสารสามารถถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างน่าฟัง

1.5.4 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักภาษาเป็นอย่างดี เพื่อให้การออกเสียงมีความถูกต้องชัดเจนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ฟัง

1.5.5 มีความเป็นกันเอง มีชีวิตชีวา และมีอารมณ์ขัน

1.5.6 มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี สามารถเชื่อมโยงเรื่องราวตลอดการทำรายการได้อย่างกลมกลืน

1.5.7 มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี และมีจรรยาบรรณในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะสื่อมวลชน

2. การเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินรายการ มีข้อควรปฏิบัติ คือ

2.1 การทำความเข้าใจกับองค์ประกอบต่างๆ ของการจัดรายการ

2.2 การกำหนดทิศทางการเปิดเพลงให้ชัดเจนว่าจะเปิดเพลงอะไร ประเภทใด เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรให้เพลงทุกเพลงที่จะนำมาเปิดมีความเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง

2.3 การจัดเตรียมไฟล์เพลงให้พร้อมสำหรับรายการเพลงที่กำหนดไว้

2.4 การจัดเตรียมบท คำพูด ข้อมูล หรือเรื่องราวต่างๆ ไว้ให้พร้อมทั้งในส่วนของการเชื่อมโยงในการถ่ายทอดอารมณ์เพลง และการถ่ายทอดเรื่องราว สารความรู้ไปสู่ผู้ฟัง เพื่อให้การจัดทำรายการเป็นไปด้วยความราบรื่น

3. การดำเนินรายการ มีข้อควรปฏิบัติ คือ

3.1 การขึ้นต้นรายการ สามารถดำเนินการได้หลายวิธี คือ

3.1.1 เปิดเพลงก่อนแล้วจึงทักทายผู้ฟังเมื่อจบเพลง

3.1.2 ทักทายผู้ฟังก่อนแล้วจึงเปิดเพลง

3.1.3 ทักทายผู้ฟังระหว่างการเปิดเพลงในช่วงต้นเพลงที่ยังไม่มีเนื้อร้อง

3.2 การเลือกเพลง ควรให้มีความหลากหลายแต่สามารถกลมกลืนกันได้อย่างสมดุล ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

3.2.1 เปิดเพลงที่มีจังหวะช้าติดต่อกัน แต่สลับระหว่างนักร้องชายกับนักร้องหญิง

3.2.2 เปิดเพลงที่มีจังหวะช้าก่อน แล้วจึงเปลี่ยนเป็นเพลงที่มีจังหวะเร็ว

3.2.3 เปิดเพลงที่มีจังหวะเร็วก่อน แล้วจึงเปลี่ยนเป็นเพลงที่มีจังหวะช้า

3.2.4 ไม่ควรเปิดเพลงของนักร้องคนใดคนหนึ่งติดต่อกันไปหลายเพลง จนทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายรำคาญ ซึ่งจะเป็นผลเสียต่อนักร้องคนดังกล่าวได้

3.2.5 เพลงแรกของรายการควรจะเป็นเพลงที่สามารถดึงดูดผู้ฟังได้เป็นอย่างดี

3.2.6 เพลงใหม่ๆ ดีๆ หรือเพลงแปลกๆ ที่นำมาเปิดควรมีการแนะนำให้ผู้ฟังได้รู้จักก่อน และหากมีการพูดชักจูงประกอบด้วยก็จะทำให้เพลงน่าฟังมากขึ้น

3.3 การเปิดเพลง ควรมีการพูดเชื่อมโยงเพลงแต่ละเพลงให้มีความต่อเนื่องกัน โดยวิธีการพูดนั้นสามารถทำได้หลายวิธี คือ

3.3.1 การพูดเชื่อมโดยตรง คือ เมื่อเพลงจบ จึงพูดเชื่อมโยงจนจบแล้วจึงเปิดเพลงต่อไป

3.3.2 การพูดทับเพลง คือ ในขณะที่เพลงยังไม่จบก็พูดทับในช่วงท้ายของเพลง และเมื่อพูดจบแล้วจึงเปิดเพลงต่อไป

3.3.3 การพูดแทรกในช่วง Solo ของเพลง

3.3.4 การพูดทับในช่วง Intro หรือการพูดทับในตอนท้ายก่อนจบเพลง

3.3.5 ใช้การพูดที่กล่าวมาข้างต้นในทุกวิธี หรือตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไป

3.3.6 เปิดเพลงติดต่อกัน โดยไม่มีการพูดแทรก วิธีนี้ต้องให้เนื้อหาของเพลงสอดคล้องกัน จังหวะและอารมณ์ของดนตรี ก็ควรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และที่สำคัญคือ การพูดแทรกเพลงในแต่ละช่วงไม่ควรใช้ระยะเวลาเกิน 1 นาที

3.4 การปิดรายการ การพูดปิดรายการนั้นควรจบด้วยการลาผู้ฟัง พร้อมทั้งพูดเชื้อเชิญ หรือนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจในรายการครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้ฟังสนใจติดตามฟังรายการอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

4. เสียงประกอบ

เสียงประกอบ (sound effect) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญเนื่องจากเข้ามาช่วยสร้างจินตนาการและความสมจริงให้กับผู้ฟัง และสามารถบ่งบอกเวลา ช่วงเวลา สถานที่ การกระทำ อากัปกริยาต่างๆ หรืออาจช่วยสร้างบรรยากาศ หรือมิติที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ สร้างอารมณ์ให้กับฉากบรรยากาศต่างๆ รวมถึงบอกเล่าเนื้อหาสาระได้สอดคล้องกับรูปแบบรายการที่น่าเสนอต่อผู้ฟัง โดยเสียงประกอบสามารถสร้างสรรค์ได้ดังนี้

4.1 เสียงประกอบจากธรรมชาติ หรือ เสียงจากเหตุการณ์จริง (actuality) คือเสียงที่ได้จากการนำอุปกรณ์บันทึกเสียงไปบันทึกเสียงที่เกิดขึ้นจริง เช่น เสียงน้ำตก เสียงนกร้อง เสียงเปิดประตู ฯลฯ

4.2 เสียงประกอบสำเร็จรูปที่มีผู้บันทึกเสียงจากธรรมชาติหรือจากเหตุการณ์จริงไว้เรียบร้อยแล้ว เป็นความสะดวกในการใช้งาน แต่ควรตรวจสอบเสียก่อนว่าเสียงที่ได้นั้นตรงกับที่เราต้องการหรือไม่ เพราะส่วนใหญ่เป็นการบันทึกเสียงจากต่างประเทศ เมื่อนำมาใช้ในบ้านเราอาจได้เสียงที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในฉากที่ต้องการเสียงช่วงเวลากลางคืนหลังฝนตกของหมู่บ้านชนบท เสียงที่ได้ยินน่าจะเป็นเสียงกบร้อง เสียงจักจั่น แต่เราอาจหาเสียงเหล่านี้ไม่ได้จากเสียงสำเร็จรูป เพราะส่วนใหญ่เป็นการบันทึกเสียงจากต่างประเทศ

4.3 เสียงประกอบจากการสร้างขึ้นเองในห้องสตูดิโอ มักใช้ในรายการละครเพื่อสร้างความสมจริง เช่น เสียงพินดาบ ใช้ซ็อนส์อมกระทบกันแทน

4.4 เสียงประกอบจากการประดิษฐ์ เป็นเสียงที่สร้างจากโปรแกรมสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์ ในปัจจุบันมีในการสร้างเสียงดนตรีประเภทต่างๆ เราสามารถตัดทอนให้เป็นเสียงประกอบต่างๆ ในการบ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้

4.5 เสียงเงียบ เสียงเงียบก่อให้เกิดจินตนาการได้อีกแบบหนึ่ง ส่วนใหญ่มักใช้ในรายการละครเพื่อสร้างบรรยากาศความน่าสะพรึงกลัว ตื่นเต้น หรือสร้างความอึดอัดใจให้แก่ผู้ฟังที่กำลังฟังอย่างใจจดใจจ่อ เช่น ผู้ซึ่งกำลังรอฟังเหตุการณ์ต่อไป หลังจากกลุ่มเด็กที่อยากรู้อยากเห็นเปิดประตูเข้าไปในบ้านร้าง เพื่อพิสูจน์ว่ามีผีในบ้านร้างจริงหรือไม่

ตัวอย่างการใช้เสียงประกอบที่เห็นชัดเจนมากที่สุด คือ รูปแบบรายการละคร ผู้เขียนจึงนำเสนอวิธีการผลิตรายการละครในสื่อวิทยุกระจายเสียง หรือผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการใช้เสียงพูด เสียงเพลง และเสียงประกอบ ผสมผสานให้ได้รรถตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

2. รายการละคร

ละคร เป็นรูปแบบรายการประเภทหนึ่งที่ใช้เสียงเพลงและเสียงประกอบเป็นองค์ประกอบหลักในการนำเสนอเรื่องราวนอกเหนือจากเสียงพูดของตัวละครหรือเสียงบรรยาย เนื่องจากละครที่นำเสนอผ่านสื่อเสียงเป็นการสื่อถึงเรื่องราวความเป็นไปต่างๆ โดยผ่านทางเสียงเท่านั้น ซึ่งผู้ฟังไม่สามารถจะมองเห็นภาพได้เลย ความยากของการสื่อสาร คือ ทำอย่างไรผู้ฟังจึงจะเข้าใจเรื่องราวได้อย่างแท้จริง โดยผ่านการสร้างมโนภาพของตัวเองจากการรับฟังเสียง ดังนั้นเสียงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์ร่วมให้กับผู้ฟังได้ ซึ่งการใช้เสียงในรูปแบบละครนั้น จะมีทั้งการเจรจาระหว่างตัวละคร การบรรยาย การใช้เสียงเพลง การใช้เสียงประกอบ แต่ในที่นี้จะกล่าวเน้นเฉพาะการใช้เสียงเพลง และการใช้เสียงประกอบเท่านั้น

2.1 การใช้เสียงเพลงประกอบละคร

การนำเสียงเพลงมาใช้ประกอบในละครนั้น จะช่วยทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเคลิบเคลิ้มและคล้อยตามเรื่องราวได้ง่าย ทั้งในช่วงอารมณ์เศร้าโศก สนุกสนาน ตลกขบขัน และอื่นๆ เสียงเพลงหรือดนตรีประกอบในละครนั้น สามารถนำมาใช้ได้หลากหลายช่วงเวลา ดังนี้

- 2.1.1 ใช้ในการเริ่มต้นละคร
- 2.1.2 ใช้ในการปิดรายการ
- 2.1.3 ใช้เพื่อการเสริมสร้างบรรยากาศ
- 2.1.4 ใช้เป็นเครื่องเปลี่ยนฉาก จากฉากหนึ่งไปสู่อีกฉากหนึ่ง
- 2.1.5 ใช้เป็นเครื่องเปลี่ยนระยะเวลาที่ผ่านไป
- 2.1.6 ใช้ประกอบอารมณ์ของผู้แสดง

จะเห็นได้ว่าเสียงเพลงหรือเสียงดนตรีสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในละครได้หลากหลาย แต่ก็ควรใช้ให้ถูกกาลเทศะ ไม่ควรใช้เป็นเสียงคลอระหว่างที่ตัวละครกำลังสนทนา โต้ตอบกัน รวมทั้งควรเลือกดนตรีหรือเสียงเพลงในประเภทหรือชนิดเดียวกันทั้งเรื่อง เพราะหากเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมก็จะช่วยเสริมให้ละครมีความสมบูรณ์มากขึ้น แต่หากเลือกเพลงไม่เหมาะสมก็จะส่งผลให้ละครเรื่องนั้นหมดคุณค่าไปอย่างน่าเสียดาย

2.2 การใช้เสียงประกอบในละครวิทยุ

เสียงประกอบ คือ เสียงที่ผู้ผลิตละครวิทยุนำมาสอดแทรกไว้ในการดำเนินเรื่อง เพื่อความสมจริงและสื่อถึงความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น และแบ่งออกกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภทคือ เสียงประกอบที่ผู้ฟังได้ยินแล้วสามารถเข้าใจได้ในทันที กับเสียงประกอบที่ผู้ฟังไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเป็นเสียงอะไร ซึ่งจำเป็นต้องใช้การเจรจาเพื่อบอกความชัดเจนของเสียงนั้นร่วมด้วย เสียงประกอบในละครนั้น สามารถนำมาใช้

ประกอบละครเพื่อบอกความหมายของเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ บุญเกื้อ ครอบหาเวช (2533, หน้า 103) ได้ให้รายละเอียดของการทำหน้าที่ของเสียงประกอบไว้ดังนี้

2.2.1 *บอกเวลา* มีเสียงประกอบหลายเสียงที่เราเอามาใช้บอกเวลาได้ เช่น เสียง ไก่ขัน นกร้อง บอกลักษณะรุ่งเช้าของท้องถนนบด เสียงจ๊กจั่น เสียงนกฮูก ช่วยบอกเวลากลางคืน เสียงนาฬิกา ก็เป็นสิ่งที่แนะนำให้คนฟังรู้ถึงเวลาได้เช่นกัน ส่วนเวลาด้านฤดูกาลนั้น เสียงลมพัด เสียงฝนตก ก็สามารถบอกเวลาได้

2.2.2 *บอกสถานที่และช่วงเวลา* บางครั้งสถานที่และช่วงเวลาอาจจะต้องพิจารณาไปด้วยกัน เช่น เสียงยวดยานบนท้องถนนสมัยเมื่อ 50 ปีที่แล้ว ย่อมแตกต่างจากสมัยปัจจุบัน ตัวอย่างของเสียงที่แสดงถึงสถานที่ ได้แก่ เสียงหูดรถไฟและเสียงคนจอบแฉะ แสดงถึงสถานีรถไฟ เสียงขามแก้วซอสามและดนตรีเบาๆ แสดงถึงห้องอาหาร เสียงน้ำทะเลซัดแสดงถึงชายทะเล เป็นต้น

2.2.3 *เสียงบอกการกระทำหรือผลของการกระทำ* เสียงของอากัปกิริยาบางอย่าง เช่น การเดิน หัวเราะ ร้องไห้ หกล้ม ฯลฯ เป็นเสียงที่อธิบายอยู่ในตัวเองไม่จำเป็นต้องใช้บทบรรยายมาเสริมเลย นอกจากนี้เสียงประกอบอาจช่วยบอกผลการกระทำด้วย

2.2.4 *เสียงประกอบช่วยสร้างบรรยากาศ* สร้างอารมณ์ให้กับฉาก บรรยากาศลักษณะต่างๆ เช่น สนุกสนานรื่นเริง โรแมนติก วังเวง ลึกลับ น่ากลัว สามารถสร้างขึ้นได้จากเสียงธรรมชาติ เสียงฝีเท้าเข้ามาใกล้ๆ เสียงกริ่งโทรศัพท์กระชั้น เสียงจ๊กจั่นเรไร ตลอดไปจนถึงเสียงแปลกๆ ที่จะคิดประดิษฐ์ขึ้นมา การใช้เสียงเพื่อวัตถุประสงค์นี้ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะถ้าทำไม่ดีอาจส่งผลกระทบกันข้ามได้

2.2.5 *เสียงที่เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใด* เสียงประกอบชนิดนี้ใช้แสดงถึงบางสิ่งบางอย่างที่ไม่มีเสียงอันแท้จริงมาบอกได้ จึงต้องใช้เสียงบางอย่างแทนเป็นสัญลักษณ์

2.2.6 *สร้างมิติแปลกที่ไม่เป็นความจริงขึ้นมา* ในสารคดีเกี่ยวกับห้วงอวกาศหรือในนิทานของเด็กประเภทต่างๆ เป็นโอกาสที่จะใช้เสียงประกอบสร้างมิติแปลก ๆ ซึ่งไม่มีในความเป็นจริงได้ ซึ่งการจะทำได้ดีเพียงไรขึ้นอยู่กับจินตนาการและความคิดริเริ่มของผู้นั้น

จากการทำหน้าที่ของเสียง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการผลิตละครสามารถนำเสียงประกอบมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมาย แต่การจะนำมาใช้ก็ต้องพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลด้วย เพราะหากเรานำเสียงประกอบมาใช้เป็นระยะนาน และบ่อยครั้งเกินไปอาจสร้างความสับสนให้กับผู้ฟังได้ ดังนั้นจึงควรต้องคำนึงถึงหลักความเป็นจริงของสิ่งที่นำมาใช้ด้วยว่าในความเป็นจริงเสียงนั้นมีลักษณะอย่างไร และจะมีกระบวนการในการสร้างเสียงอย่างเป็นธรรมชาติได้อย่างไร เพราะหากเสียงประกอบที่สร้างขึ้นห่างไกลจากความเป็นจริง อาจทำให้ผู้ฟังไม่สามารถจะคาดเดาได้ว่าเสียงนั้นเป็นเสียงอะไร และผู้ผลิตละครต้องการสื่อความหมายของเรื่องราวอย่างไร

เสียงประกอบที่นำมาใช้ในละคร

เสียงประกอบที่นำมาใช้ในละครนั้นมีแหล่งที่มาต่างๆ ดังนี้

1. จากสื่อสำเร็จรูปที่มีผู้จัดทำหรือรวบรวมขึ้นมา สามารถค้นหาได้ตามเว็บไซต์ หรือช่องทางการจัดจำหน่ายต่างๆ

2. จากการทำเสียงประกอบในท้องถิ่นที่เสียงขณะแสดงละคร ซึ่งเป็นเสียงที่สามารถทำได้ง่าย เช่น เสียงเดิน เสียงวิ่ง เสียงเปิดปิดประตูห้อง ฯลฯ ซึ่งหากทำขึ้นเองในขณะแสดง จะทำให้เสียงมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี

3. จากการบันทึกเสียงเหตุการณ์จริง เนื่องจากสื่อสำเร็จรูปไม่มีเสียงที่ต้องการ และไม่ สามารถทำขึ้นเองในขณะแสดงได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยการออกไปบันทึกจากเสียงที่เกิดขึ้นจริง แล้วจึงนำมาใช้ประกอบการแสดง

เรื่องที่ 9.1.2

แนวคิดด้านการพูดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสทริมมิ่ง

ทักษะการสื่อสาร 4 ประการ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสทริมมิ่ง โดยเฉพาะทักษะการพูด สำคัญที่สุดสำหรับวิชาชีพการเป็นผู้สื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นผู้ไลฟ์สด พิธีกร ผู้ดำเนินรายการ คงไม่ใช่คำพูดที่เกินจริง เพราะกว่าร้อยละ 50 ของการทำหน้าที่ผู้สื่อสารต้องใช้ทักษะการพูดเป็นหลัก แต่อีก 3 ทักษะก็ต้องใช้ร่วมกันไม่มากก็น้อย ทักษะการฟังและทักษะการอ่าน เป็นทักษะด้านการรับสารที่จำเป็น เพราะต้องแสวงหาความรู้ต่าง ๆ มานำเสนอ ทั้งความรู้ที่เกี่ยวกับประเด็นในการสื่อสารและความรอบรู้ คือความรู้รอบตัว ส่วนทักษะสุดท้ายคือ ทักษะการเขียน มักต้องใช้ในการเขียนสคริปต์ หรือบทพูดในสื่อ รวมถึงการเขียนคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์แขกรับเชิญ ในบทนี้จะกล่าวถึงทักษะการพูดเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้สนใจประกอบวิชาชีพนี้ได้มีเทคนิคในการทำหน้าที่ผู้สื่อสารอย่างมีคุณภาพ

ความหมายของการพูด

สวณิต ยมาภัย และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2538, หน้า 1) กล่าวว่า การพูด คือการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการเพื่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก และความต้องการของผู้พูดให้ผู้ฟังรับรู้และเกิดการตอบสนอง การพูดที่ดีจึงเป็นการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง รวมทั้งกิริยาอาการอย่างมีประสิทธิภาพ

ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์ (2543, หน้า 3) กล่าวถึงความหมายของการพูดว่า คือพฤติกรรมในการสื่อความหมายของมนุษย์ด้วยการพูด โดยใช้ภาษาสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น เสียง ภาษา อากัปกิริยา ท่าทาง เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกจากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง

วราลี ศรีธธา (2552, หน้า 6) ให้คำจำกัดความว่า การพูด คือ กระบวนการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง โดยอาศัยการใช้เสียง น้ำเสียง กิริยาท่าทางในการสื่อความหมาย จึงควรเข้าใจวิธีและศิลปะในการพูด

วีระเกียรติ รุจิรกุล (2552, หน้า 2) กล่าวว่า การพูด คือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนความต้องการของผู้พูดออกมาโดยใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาอาการประกอบกันเป็นสื่อ เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้และเข้าใจได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด

เบรด และโนเวอร์ (Braid & Knowler, 1963 อ้างถึงใน วิรัช ลภีรัตนกุล, 2543, หน้า 5) ได้กล่าวถึง วาทวิทยา (speech) ว่าหมายถึง วิชาที่ใช้สำหรับศึกษาด้านการติดต่อสื่อสารความหมายระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง เพื่อก่อให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน ในด้านความนึกคิด ความรู้สึก ประสบการณ์และพฤติกรรม โดยการใช้สัญลักษณ์ที่สื่อสารด้วยตาและหู ประกอบด้วย ภาษา คำพูด น้ำเสียง แววตา สีหน้า กิริยาท่าทาง และบุคลิกภาพของผู้พูด เพื่อถ่ายทอดความรู้สึคนึกคิดและบอกกล่าวชี้แจงไปยังผู้อื่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการมีอิทธิพลต่อทัศนคติ และส่งผลถึงพฤติกรรมการบริโภค

จากความหมายของการพูดข้างต้นสรุปว่า การพูดเป็นกระบวนการหนึ่งในการถ่ายทอดข้อมูล ความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้และความคิดจากฝ่ายหนึ่งไปสู่อีกฝ่ายหนึ่ง ผ่านถ้อยคำ ภาษา น้ำเสียง ท่าทาง ในการสื่อความหมาย ให้เข้าใจตรงกันตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ความสำคัญของการพูด

การพูดเป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างมนุษย์เพื่อให้เกิดความเข้าใจ แสวงหาความรู้ สร้างมนุษยสัมพันธ์ การพูดที่ดีช่วยสร้างมิตรแท้ แต่การพูดที่ไม่สร้างสรรค์ย่อมสร้างศัตรูได้เช่นเดียวกัน นอกจากการสื่อความหมายจากการพูดแล้ว อวัจนภาษาที่ใช้ประกอบการพูดก็มีความสำคัญเช่นกัน เช่น ภาษาท่าทาง สีหน้า แววตา น้ำเสียง สัญลักษณ์ การแต่งกาย เป็นต้น เพราะอวัจนภาษาเป็นทั้งการเสริมอวัจนภาษา และอาจสื่อความหมายในทิศทางตรงข้าม ดังนั้นจึงควรระมัดระวังการใช้ทั้งอวัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่อความหมาย การพูดที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การพูดมีความสำคัญต่อการติดต่อสื่อสาร การพูดเป็นเครื่องมือที่ช่วยถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึก ความคิด เจตนาของผู้พูดไปสู่ผู้ฟังเพื่อการรับรู้หรือสื่อความหมายร่วมกัน ผู้พูดควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตรงไปตรงมา ชัดเจน และสื่อความหมายตรงกับสิ่งที่ต้องการจะพูด โดยใช้อวัจนภาษาช่วยเสริมให้ความหมายที่สื่อออกไปสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. การพูดมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพ การพูดเป็นเครื่องมือสำหรับการประกอบอาชีพต่างๆ ไม่มากก็น้อย หลายอาชีพต้องสื่อสารโดยใช้การพูดเป็นหลัก เช่น ครูอาจารย์ พิธีกร มัคคุเทศก์ วิทยากร โดยมีวัตถุประสงค์การพูด คือ การให้ข้อมูล ให้ความรู้เป็นหลัก ผู้ที่มีความสามารถด้านการพูดมักประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน

3. การพูดมีความสำคัญต่อศาสนา การพูดเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดคำสอนของพระศาสดาของทุกศาสนา ศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อถือ ความศรัทธาที่เกิดจากจิตใจเฉพาะตัวบุคคลและยากที่จะเปลี่ยนแปลง จึงใช้การพูดเพื่อเผยแผ่ศาสนาและสั่งสอนให้เป็นคนดีและทำความดี

4. การพูดมีความสำคัญต่อสังคม การพูดเป็นเครื่องมือที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้ เพราะคนในสังคมใช้การพูดในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การอบรมสั่งสอน การปลูกฝังประเพณีและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ดังนั้นจึงต้องระมัดระวังในการพูดไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคม

5. การพูดมีความสำคัญต่อประเทศชาติ การพูดเป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ การปกครองประชากรในประเทศให้อยู่กันอย่างสงบสุข การพูดในระดับประเทศมีผลกระทบต่อภาพรวม นอกจากนี้ยังพูดเพื่อสื่อสารระหว่างประเทศเพื่อการค้า การเจริญสัมพันธไมตรี และเพื่อประโยชน์ทางการทูต ดังนั้นการพูดที่ดีย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือต่อกัน และเพื่อผลประโยชน์ในด้านต่างๆร่วมกัน

ประเภทของการพูด

การพูดสามารถจำแนกประเภทของการพูดได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนได้จำแนกประเภทของการพูดเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การจำแนกประเภทของการพูดโดยแบ่งตามโอกาสของการพูด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การพูดที่ไม่เป็นทางการ คือ การพูดที่ใช้สื่อสารกับบุคคลในครอบครัว บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ญาติสนิทมิตรสหาย หรือบุคคลทั่วไป มักเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยใช้ภาษาที่เป็นกันเองหรือภาษาสนทนา

1.2 การพูดที่เป็นทางการ คือ การพูดที่ใช้สื่อสารในโอกาสต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะกิจ มักเป็นการสื่อสารกับบุคคลจำนวนมาก หรือผ่านสื่อมวลชน จึงต้องมีการเตรียมตัวที่ดีและฝึกฝนก่อนการพูด

2. การจำแนกประเภทของการพูดโดยแบ่งตามจำนวนผู้ฟัง แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

2.1 การพูดระหว่างบุคคล เป็นการพูดระหว่างบุคคล 2 คน ซึ่งเป็นได้ทั้งการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face) หรือการสื่อสารโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ อาจเป็นการสื่อสารกับบุคคลคุ้นเคยหรือเพิ่งรู้จักก็ได้ การพูดระหว่างบุคคลที่เป็นทางการ เช่น การสนทนา การสัมภาษณ์ ส่วนการพูดระหว่างบุคคลที่ไม่เป็นทางการ เช่น การซักถาม การเล่าเรื่อง ภาษาที่ใช้สื่อสารขึ้นอยู่กับสถานภาพของคู่สนทนา วัตถุประสงค์ของการพูดระหว่างบุคคล คือ เพื่อความเข้าใจ เพื่อให้ข้อมูล เพื่อให้ความรู้

2.2 การพูดในกลุ่ม เป็นการพูดในกลุ่มที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ทั้งในชีวิตประจำวันและในการศึกษา ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่ฟังเข้าใจง่าย เพราะสื่อสารถึงบุคคลหลายคน น้ำเสียงชัดเจนน่าฟัง เน้นเสียงในตอนที่สำคัญ และอาจใช้กิริยาท่าทางประกอบการเล่าเรื่องตามความเหมาะสม การพูดในกลุ่มที่เป็นทางการ เช่น การอภิปราย การเสวนา การประชุม ส่วนการพูดในกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การหารือ วัตถุประสงค์ของการพูดในกลุ่ม คือ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา หาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

2.3 การพูดในที่ชุมนุมชนหรือการพูดในที่สาธารณะ เป็นการพูดหรือสื่อสารไปถึงบุคคลจำนวนมากในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง การพูดในที่ชุมนุมชนหรือการพูดในที่สาธารณะที่เป็นทางการ เช่น การปาฐกถา การบรรยาย การกล่าวสุนทรพจน์ การอภิปรายแบบต่าง ๆ การโต้วาที การประกาศของพิธีกร เป็นต้น ส่วนการพูดในที่ชุมนุมชนหรือการพูดในที่สาธารณะที่ไม่เป็นทางการ เช่น การโฆษณา การพูดหาเสียง การแจ้งข่าว

การถกเถียงโต้แย้ง วัตถุประสงค์ของการพูดในที่ชุมนุมชนหรือการพูดในที่สาธารณะ คือ เพื่อการโน้มน้าวใจ การให้ความรู้ การให้ข้อมูล การหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

2.4 การพูดผ่านสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ เป็นการพูดเพื่อสื่อสารไปถึงผู้รับสารจำนวนมากผ่านสื่อมวลชน เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นการพูดที่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการพูดในสื่อมวลชนและสื่อออนไลน์ คือ เพื่อให้ความรู้ ให้ข้อมูล โน้มน้าวใจ เพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น

3. การจำแนกประเภทของการพูดโดยแบ่งตามวิธีการพูด แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

3.1 การพูดสดโดยไม่ได้เตรียมการล่วงหน้า (Impromptu speech) หมายถึง การพูดที่ผู้พูดไม่ได้มีการเตรียมตัวมาล่วงหน้า หรือบางครั้งใช้คำว่า การพูดแบบกะทันหัน คือผู้พูดไม่ได้ตั้งตัวนั่นเอง ดังนั้นผู้พูดจึงต้องอาศัยความรู้เดิม ประสบการณ์ตรง และสิ่งที่ปรากฏรอบตัวมาผสมผสาน เมื่อรวมกับปฏิภาณไหวพริบเฉพาะตัวของผู้พูด จะทำให้การพูดในครั้งนั้นมีความสด มีชีวิตชีวา และน่าสนใจ เพราะผู้พูดสามารถนำข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ความรู้รอบตัวที่สั่งสมมาตลอดชีวิตจากการอ่านและการฟัง ข้อมูลที่เป็นประเด็นหรือแง่มุมที่น่าสนใจมาพูดให้สอดคล้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่ข้อเสียของการพูดในลักษณะนี้คือ เกิดความตื่นเต้นมากจนบางคนอาจคุมสติได้ไม่ดี ทำให้พูดไม่รู้เรื่อง ไม่มีเนื้อหาสาระ ไม่มีประเด็น รวมถึงเกิดอาการตื่นเวที

3.2 การพูดโดยวิธีการท่องจำ (Memorized speech) หมายถึง ผู้พูดได้เตรียมบทพูดหรือสคริปต์ (Script) ที่จะพูดตั้งแต่ต้นจนจบ และใช้วิธีการท่องจำเรื่องราวทั้งหมด ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้เวลามาก ทั้งการร่างบทพูด การทำสคริปต์ ไปจนถึงการท่องจำตั้งแต่บรรทัดแรกถึงบรรทัดสุดท้ายของบทพูด ดังนั้น การพูดแบบท่องจำนี้จึงไม่ได้รับความนิยมมากนัก ยกเว้นบางอาชีพที่มีความจำเป็นต้องพูดในลักษณะนี้ ข้อเสียคือเสียเวลาในการท่องจำ ทั้งยังยากที่จะพูดได้อย่างเป็นธรรมชาติ และเมื่อต้องพูดในที่สาธารณะ ความตื่นเต้นอาจทำให้ลืมบทที่ต้องการพูด

3.3 การพูดโดยอ่านจากต้นฉบับที่เตรียมไว้ (Read speech or reading from manuscript) หมายถึง ผู้พูดต้องอ่านจากต้นฉบับที่ได้จัดเตรียมไว้พร้อม โดยไม่มีความจำเป็นต้องท่องจำ เพียงแค่ใช้การช้อมอ่านเพื่อให้อ่านจากต้นฉบับได้อย่างถูกต้องและคล่องแคล่ว การพูดในลักษณะนี้พบในการพูดที่เป็นทางการหรือใช้ในพิธีการต่างๆ ได้แก่ การปราศรัยของนายกรัฐมนตรีสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญเนื่องในวาระโอกาสต่างๆ การกล่าวรายงานของคณะจัดงาน การอ่านคำกล่าวเปิดของประธานในพิธีเปิดงานที่เป็นทางการ หรือการอ่านข่าวของผู้ประกาศข่าวในสถานีวิทยุกระจายเสียง สถานีวิทยุโทรทัศน์ แต่ถ้าเป็นการพูดในที่สาธารณะโดยทั่วไป มักไม่ได้รับความนิยม เพราะขาดชีวิตชีวา และผู้พูดที่อ่อนช้อมักอ่านไม่คล่อง อ่านผิด หรือออกเสียงไม่ถูกต้องชัดเจน

3.4 การพูดจากความเข้าใจ (Extemporaneous speech) หมายถึง ผู้พูดต้องเตรียมตัวและทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่จะพูดในที่สาธารณะหรือพูดในสื่อมวลชน การพูดในลักษณะนี้นิยมใช้กันมากและมักได้ผลดีที่สุด มีข้อเสียน้อยที่สุด เนื่องจากผู้พูดได้ทำความเข้าใจในบทที่ต้องพูด สามารถสื่อความหมายได้

ชัดเจนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสามารถใช้น้ำเสียงและภาษาท่าทางได้เหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาที่กำลังสื่อสารอีกด้วย

4. การจำแนกประเภทของการพูดโดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการพูด แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

4.1 การพูดเพื่อให้ความรู้ (Informative speech) หมายถึง การพูดที่ผู้พูดตั้งใจให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ฟังอย่างชัดเจนและได้รับประโยชน์จากเนื้อหาสาระ ข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ซึ่งการพูดให้ความรู้ หมายถึงรวมถึงการอธิบาย การชี้แจง การนำเสนอ การแสดงผล การแสดงหลักฐานที่ผู้พูดได้เตรียมการเพื่อมุ่งให้เนื้อหาที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง และสามารถตอบคำถามได้ชัดเจนเมื่อผู้ฟังมีข้อสงสัยหรือซักถาม อาชีพที่มุ่งเน้นการพูดให้ความรู้ เช่น ครู อาจารย์ วิทยากร ลักษณะวิธีการพูดให้ความรู้มีรูปแบบที่แตกต่างกัน ได้แก่ การพูดบรรยาย (Lectures) การพูดแนะนำ (Oral instructions) การพูดรายงาน (Oral reports) การพูดพรรณนา (Description) การพูดอธิบาย (Explanation) เช่น วิทยากรพูดเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ในสื่อออนไลน์ นักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงพูดให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน อาจารย์พูดบรรยายเรื่องเทคนิคการนำเสนองานให้น่าสนใจ เป็นต้น

4.2 การพูดเพื่อโน้มน้าวชักจูงใจ (Persuasive speech) หมายถึง การพูดที่มีจุดประสงค์เพื่อชักจูงให้คล้อยตามโดยการสร้างอิทธิพลทางด้านความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามผู้พูด การพูดเพื่อการโน้มน้าวชักจูงใจให้ได้ผลดี ผู้พูดต้องมีความจริงใจ ความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจได้ อาชีพที่พูดเพื่อวัตถุประสงค์นี้ เช่น นักธุรกิจ นักการเมือง นักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ลักษณะวิธีการพูดชักจูงใจมีรูปแบบที่แตกต่างกัน ได้แก่ การพูดเพื่อโน้มน้าวใจ (To convince) การพูดเพื่อเร้าใจ (To stimulate) การพูดปลุกใจ (To actuate) ซึ่งเป็นการพูดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคล้อยตามโดยความยินยอมพร้อมใจนั่นเอง

4.3 การพูดเพื่อความบันเทิง (Entertaining speech) หมายถึง การพูดที่มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความบันเทิง สนุกสนาน ผ่อนคลาย ไม่ได้มุ่งเน้นการให้ความรู้หรือการโน้มน้าวใจ การพูดลักษณะนี้ส่วนใหญ่เป็นการพูดในชีวิตประจำวัน กับผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ได้แก่ เรื่องฮาซัน เรื่องเล่าสนุกสนาน การเล่านวนิยาย อาชีพที่มักใช้การพูดเพื่อความบันเทิง เช่น นักแสดงตลก นักแสดง ซึ่งการพูดลักษณะนี้จะเป็นการพูดในงานรื่นเริงต่าง ๆ การพูดเพื่อแสดงความยินดีเนื่องในโอกาสต่างๆ การพูดเพื่อให้บรรยากาศสนุกสนาน คลายเครียด

ในการพูดแต่ละครั้ง อาจมีหลายวัตถุประสงค์ร่วมกันในคราวเดียว เช่น การเป็นนักกริวิวิสนคำในงานเปิดตัวโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่ เป็นการพูดเพื่อให้ความรู้ในเรื่องเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมยุคใหม่ และพูดเพื่อโน้มน้าวชักจูงใจเพื่อให้ผู้ฟังสนใจและต้องการซื้อโทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่ที่กำลังเปิดตัว นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์คือพูดให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินใจด้วยคำพูดที่เป็นกันเอง ในบรรยากาศการพูดที่ไม่เคร่งเครียด มีการแทรกมุกตลก ดังนั้น ผู้พูดต้องวิเคราะห์วัตถุประสงค์ในการพูด เพื่อเตรียมเนื้อหาให้เหมาะสมและสามารถพูดเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จทุกครั้ง

องค์ประกอบของการพูด

การพูดเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีความสำคัญอย่างหนึ่ง และการพูดจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีองค์ประกอบที่สำคัญในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน 3 ประการ (สำเนียง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน, 2553, หน้า 21-25) ดังนี้

1. **ผู้พูด (Speaker)** หมายถึง ผู้ส่งสารหรือบุคคลที่มีหน้าที่ในการสื่อสารกับผู้ฟัง ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพูด เมื่อได้รับมอบหมายให้พูด ต้องมีการเตรียมตัวที่ดี ดังนี้

1.1 **เตรียมกายเตรียมใจ** ผู้พูดต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟัง ความพร้อมด้านร่างกายคือ ไม่เจ็บป่วย มีสติปัญญาเฉียบแหลม มีไหวพริบ วิจารณ์ญาณที่ดี ส่วนความพร้อมด้านจิตใจคือ มีทัศนคติที่ดี มีความเชื่อมั่น และควรใช้การพูดจากความเข้าใจตามที่ได้เตรียมไว้ ดีกว่าการพูดโดยวิธีการท่องจำ หรือการพูดโดยอ่านจากต้นฉบับ เพราะจะมีความเป็นธรรมชาติและสื่อความหมายได้ลึกซึ้งกว่า

1.2 **สร้างบุคลิกลักษณะ** ผู้พูดต้องแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง รวมถึงการแสดงสีหน้า ท่าทาง ตลอดจนการเคลื่อนไหวควรเป็นไปโดยธรรมชาติ

1.3 **การใช้เสียง** เสียงต้องดังชัดเจนทั่วถึง ไม่ตะเบ็ง ตะโกน หรือกระซิบกระซาบ การใช้เสียงที่ดังเกินไป ผู้ฟังจะเกิดการระคายหู ไม่สบายหู แต่ถ้าเสียงเบาเกินไป นอกจากจะไม่ได้ยิน ฟังไม่รู้เรื่องแล้ว ยังทำให้เกิดความรำคาญอีกด้วย ควรใช้เสียงดังพอประมาณ เพื่อให้ผู้ฟังตื่นตัวตลอดเวลา หลีกเลี่ยงการใช้เสียงโทนเดียว เพราะความราบเรียบของเสียงจะทำให้ผู้ฟังง่วงนอน และไม่สนใจฟัง

1.4 **การออกเสียง** ผู้พูดควรมีการออกเสียงที่ถูกต้องตามอักขรวิธี เพื่อการสื่อความหมายที่ชัดเจน และน่าเชื่อถือ เช่น การออกเสียง ร ล ควบกล้ำ ไม่พูดเร็ว ๆ รวบ ๆ ออกเสียงสำเนียงต่างประเทศ หรือพูดตกคำ เติมคำ ตู่คำ

1.5 **การใช้ภาษา** ผู้พูดควรใช้ภาษาสุภาพ ให้เกียรติผู้ฟัง ใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ชัดเจน ไม่ใช้ศัพท์สแลง คำหยาบคาย คำพวน หรือคำสองแง่สองง่าม

2. **ผู้ฟัง (Listener)** หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายในการสื่อสาร ก่อนที่จะเกิดการพูด ผู้พูดควรวิเคราะห์ผู้ฟังว่าเป็นใคร สนใจเรื่องใด ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ เพศ รสนิยม ทัศนคติและความเชื่ออย่างไร เพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหาที่จะใช้ในการสื่อสาร ผู้ฟังจะเป็นเครื่องวัดความสามารถของผู้พูดว่ามีเพียงใดโดยวัดจากปฏิกิริยาตอบสนองและวัดผลจากความเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้พูดสื่อสารไป นอกจากนี้ผู้พูดอาจสังเกตจากปฏิกิริยาที่ผู้ฟังแสดงออก เช่น การยืน การนั่ง การปรบมือ การหัวเราะ การนั่งหลับ การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ตลอดการพูด เป็นต้น ดังนั้นผู้พูดควรศึกษาธรรมชาติของผู้ฟังในเบื้องต้น ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

2.1 **ผู้ฟังที่เป็นมิตร** คือ ผู้ฟังที่เห็นคล้อยตามผู้พูด จึงไม่ยากที่จะทำให้ผู้ฟังประเภทนี้มีความเชื่อถือผู้พูด และมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ผู้ฟังที่ไม่มีความสนใจ คือ ผู้ฟังที่ไม่มีความกระตือรือร้นในการฟัง ไม่สนใจเนื้อหาหรือประเด็น การพูด ผู้พูดต้องสร้างบรรยากาศของการพูดให้มีชีวิตชีวา มีความน่าสนใจ และทำให้ผู้ฟังได้ตระหนักถึงความสำคัญของเนื้อหาสาระหรือสามารถสร้างสาระให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังได้

2.3 ผู้ฟังที่ไม่มีความคิดริเริ่ม คือ ผู้ฟังที่ไม่มีข้อมูลในเรื่องที่ได้ฟัง แต่ตั้งใจฟัง ผู้พูดเพียงแค่นำเสนอข้อมูลให้น่าสนใจและถูกต้องก็เพียงพอแล้ว

2.4 ผู้ฟังที่เป็นกลาง คือ ผู้ฟังที่ยินดีรับฟังด้วยความเต็มใจ เพราะหวังจะได้รับข่าวสาร ข้อเท็จจริง และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ผู้พูดควรนำเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่มีเหตุผลเพื่อโน้มน้าวชักจูงให้ผู้ฟังยอมรับ

2.5 ผู้ฟังที่เป็นศัตรู คือ ผู้ฟังที่คัดค้านแนวคิดและความเชื่อของผู้พูด ผู้พูดจึงต้องมีข้อเท็จจริงที่หนักแน่น เชื่อถือได้ และเริ่มต้นพูดในประเด็นที่มีหลักฐานหรือสถิติมายืนยันข้อมูลอย่างไม่มีข้อโต้แย้ง จนทำให้ผู้ฟังเกิดการยอมรับในที่สุด

3. ข้อความหรือเนื้อหาสาระ (Message) หมายถึง เรื่องหรือประเด็นที่จะพูด ซึ่งเนื้อหาควรมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีความกระชับรัดกุม มีความน่าสนใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดกับผู้ฟัง ในการพูดควรมีการเตรียมบทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ดังนี้

3.1 บทนำ ไม่ควรกล่าวเยิ่นเย้อเกินไป เพราะผู้ฟังอาจเบื่อหน่ายก่อนเข้าสู่เนื้อหาสาระสำคัญ จำไว้ว่าการเริ่มต้นดี มีชัยไปกว่าครึ่ง ดังนั้น การเริ่มพูด จึงควรหาวิธีที่จะจูงใจผู้ฟังให้ติดตามการพูดไปจนจบ อาจเริ่มด้วยสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญ คำถาม หรือเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบัน แต่ควรหลีกเลี่ยงการออกตัวว่าไม่มีความสามารถ ไม่ได้เตรียมตัว ไม่เชี่ยวชาญในเนื้อหา เพราะจะเป็นการลดความน่าเชื่อถือของตนเอง

3.2 เนื้อเรื่อง ควรดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ มีเหตุผล มีประโยชน์กับผู้ฟัง โดยกำหนดเวลาของการนำเสนอเนื้อเรื่องให้เหมาะสมกับเวลาที่มี

3.3 การสรุปหรือลงท้าย เป็นศิลปะในการสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟัง ผู้พูดต้องพยายามหาวิธีต่างๆ ซึ่งลักษณะของการสรุปที่ดีควรเปิดเผยข้อเท็จจริง ย้ำจุดสำคัญของเนื้อหา ผাগให้กลับไปขบคิด หรือจบด้วยสุภาพศั ค์คม เพื่อให้ตอนจบสามารถสร้างการจดจำแก่ผู้ฟัง

นอกจากองค์ประกอบ 3 ประการข้างต้น วีระเกียรติ รุจิรกุล (2552, หน้า 10) ยังได้เพิ่มเติมองค์ประกอบของการพูดอีก 2 ประการ คือ

4. เครื่องมือในการสื่อความหมาย (Communication channel) คือ สิ่งที่ช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด หรือความต้องการของผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง เครื่องมือในการสื่อความหมายที่ดี จะช่วยให้การสื่อสารสะดวก รวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น น้ำเสียง สีหน้า แววตา อากัปกิริยา รวมถึงสื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เช่น รูปภาพ ไมโครโฟน เครื่องเสียง ภาพยนตร์ คลิปวิดีโอ เป็นต้น สื่อที่ผ่านทางสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต

5. ผลที่เกิดจากการพูดหรือความมุ่งหมายของการพูด คือ สิ่งที่ได้รับขณะพูดหรือหลังการพูดเสร็จสิ้น หรือปฏิกิริยาตอบกลับ (Feedback) จากผู้ฟังนั่นเอง ซึ่งผู้พูดสามารถสังเกตได้ เช่น การยิ้ม การปรบมือ

การหัวเราะ การนั่งหลับ ไม่ว่าจะ เป็นปฏิกิริยาตอบกลับในทางบวกหรือลบ ต่างก็ให้ประโยชน์ต่อผู้พูดในการนำมาปรับปรุงแก้ไขหรือเป็นกำลังใจในการพูดต่อไป

หลักในการเลือกเรื่องที่จะพูด

การเลือกเรื่องหรือประเด็นที่จะใช้ในการพูด เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงในการเตรียมพูด บ่อยครั้งที่ผู้พูดใช้เวลาในการเลือกเรื่องที่จะพูดค่อนข้างนาน เพราะเรื่องที่จะเลือกต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ ผู้ฟัง และโอกาสในการพูด หลักในการเลือกเรื่องที่จะพูด (วีระเกียรติ รุจิรกุล, 2552, หน้า 14-15) มีดังนี้

1. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับผู้พูด ซึ่งควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1.1 เลือกเรื่องที่คุณมีความรู้ หรือมีความถนัด เพราะการเลือกพูดสิ่งใกล้ตัวจะทำให้เกิดความลึกซึ้งขณะพูด และสามารถยกตัวอย่างประกอบได้ชัดเจน

1.2 เลือกเรื่องที่คุณมีความสนใจ เพราะสามารถรู้ช่องทางการหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ง่าย

1.3 เลือกเรื่องที่คุณมีความประทับใจ เพราะการเลือกเรื่องที่ทำให้รู้สึกดี จะทำให้มีความสุขในการถ่ายทอดเรื่องราวไปสู่ผู้ฟัง

2. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับผู้ฟัง ซึ่งควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

2.1 เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับระดับความรู้ ความคิด และสติปัญญาของผู้ฟัง เช่น ผู้ฟังที่มีความรู้สูง ควรเลือกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจในอนาคต หรือหัวข้อที่เป็นการต่อยอดความรู้ ไม่ใช่การพูดเพื่อให้แค่ข้อมูลพื้นฐาน

2.2 เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับเพศ วัย อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ฟังเช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแนะนำอาชีพ หรือเรื่องอาหารรายได้พิเศษ โดยพูดให้ผู้ฟังในวัยเริ่มต้นทำงานฟัง

2.3 เลือกเรื่องที่ตรงกับความสนใจของผู้ฟัง เช่น เรื่องที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ฟัง

3. เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในการพูด ซึ่งควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังนี้

3.1 เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด หากมีเวลาไม่มากนัก ควรเลือกหัวข้อที่ไม่มีเนื้อหารายละเอียดมากนัก เพราะถ้าหมดเวลาแล้วแต่ยังพูดเนื้อหาไม่จบ จะทำให้ผู้ฟังได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วน

3.2 เลือกเรื่องที่เหมาะสมกับโอกาส ว่าพูดในโอกาสใด ในฐานะอะไร

3.3 เลือกเรื่องที่สุดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จะทำให้ผู้ฟังสนใจ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวเรื่องที่อยู่ในกระแส

จากหลัก 3 ประการที่ต้องคำนึงถึงเมื่อต้องการเลือกเรื่องที่จะนำไปพูด (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2543, หน้า 35) ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมก่อนการตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะพูด คือ ให้ตอบคำถาม 3 ข้อ หากตอบได้ จะเป็นการยืนยันว่าเป็นการตัดสินใจเลือกเรื่องที่ถูกต้องในระดับหนึ่ง

คำถามข้อที่ 1 “ทำไมเลือกเรื่องนี้” เป็นคำถามที่ค้นหาเหตุผลในการเลือกเรื่องนั้นๆ มาพูด ผู้พูดสามารถหาเหตุผลมาตอบคำถามที่หลากหลาย เช่น ที่เลือกเรื่องนี้มาพูด เพราะเป็นเรื่องที่เป็นประสบการณ์

ตรง เป็นเรื่องที่ถนัด เป็นเรื่องที่ทำให้ความสนใจมาโดยตลอด เป็นเรื่องที่ทราบว่าจะหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งใด เป็นเรื่องที่ชอบ เป็นต้น

คำถามข้อที่ 2 “มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เพียงพอหรือยัง” เป็นคำถามที่ให้ทบทวนความรู้เกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นนั้นๆ การที่เรามีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นมาบ้าง จะเป็นการสร้างความมั่นใจได้ในระดับหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีข้อมูลเลย ต้องถามตนเองต่อไปว่าเวลาในการเตรียมตัวมีมากเพียงพอในการค้นคว้าหาข้อมูลหรือไม่ ถ้าไม่พอ อาจต้องทบทวนเรื่องที่จะนำมาพูดอีกครั้ง

คำถามข้อที่ 3 “จะใช้วิธีพูดแบบไหน” เป็นคำถามที่ให้คิดวิธีการนำเสนอให้เหมาะสมกับเรื่องที่พูด ผู้ฟัง และกาลเทศะในการพูด จะมีการใช้สื่อใดประกอบการพูด หรือแสดงตัวอย่าง วิธีการเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม

โดยสรุป หลักในการเลือกเรื่องหรือประเด็นที่จะใช้ในการพูด มีดังนี้

1. เลือกเรื่องพูดที่เหมาะสมกับผู้พูด โดยวิเคราะห์จากความสนใจ ความชอบ ความถนัด และความประทับใจของผู้พูด
2. เลือกเรื่องพูดที่เหมาะสมกับผู้ฟัง โดยวิเคราะห์จากเพศ วัย ความสนใจ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ฟังเป็นหลัก
3. เลือกเรื่องพูดที่เหมาะสมกับโอกาสและกาลเทศะ โดยคำนึงถึงโอกาส เวลา สถานที่ที่เกี่ยวข้อง ให้อยู่ในบรรยากาศและสอดคล้องกับกระแสโดยรวมในขณะนั้น
4. เลือกเรื่องพูดที่เหมาะสมกับเวลา โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่กำหนดให้

การเตรียมเนื้อเรื่อง

เมื่อเลือกเรื่องหรือประเด็นที่จะพูดได้แล้ว ผู้พูดต้องเตรียมความพร้อมในการหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพูดให้มีความถูกต้อง ลึกซึ้ง ทันสมัย แหล่งข้อมูลที่สามารถค้นคว้าได้สะดวก รวดเร็ว และน่าเชื่อถือ มีดังนี้

1. การค้นคว้าจากเอกสารที่อ้างอิงได้ การนำข้อมูลมาประกอบจากแหล่งอ้างอิงที่เป็น ลายลักษณ์อักษร เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผู้พูดได้ เอกสารที่ใช้ในการค้นคว้าหาข้อมูล มีดังนี้
  - 1.1 หนังสือ หนังสือที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะนำมาพูด
  - 1.2 ตำรา บางหัวข้อเป็นเรื่องในเชิงวิชาการ ควรอ้างอิงจากตำราโดยนักวิชาการหรือผู้รู้ในศาสตร์แขนงนั้นโดยตรง
  - 1.3 งานวิจัย การอ้างอิงจากงานวิจัย มักได้ข้อมูลใหม่ที่เพิ่งค้นพบ และทดสอบความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง จึงสามารถนำข้อมูลมาใช้อ้างอิงได้
  - 1.4 สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นข้อมูลที่นำมาจากสื่อมวลชน ดังนั้นจึงมีความน่าเชื่อถือพอสมควร เพราะผ่านการกลั่นกรองตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องจากบรรณาธิการ และได้เผยแพร่ออกสู่สาธารณะแล้ว
  - 1.5 สารานุกรม เป็นเอกสารที่ใช้อ้างอิงเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆค่อนข้างชัดเจนรอบด้าน

1.6 พจนานุกรม ใช้ในการตรวจสอบคำอ่าน ตัวสะกด เพื่อเตรียมทำบทพูด รวมถึงการอ้างอิงและอธิบายความหมายของคำต่างๆ

2. **สื่ออินเทอร์เน็ต** ในปัจจุบันการเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำได้สะดวกและรวดเร็ว แต่ควรระมัดระวังเรื่องความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ควรค้นคว้าหาข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตในเบื้องต้น และตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าอื่นเพิ่มเติม รวมถึงการเลือกหาข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เป็นทางการของหน่วยงาน

3. **การสนทนา** เป็นการสนทนากับผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความรู้ และอาจได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการพูด

4. **การสัมภาษณ์** เป็นการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ซึ่งอาจสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หรือฟังจากบทสัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนก็ได้

5. **ประสบการณ์ตรง** ประสบการณ์ที่ผู้พูดได้พบด้วยตนเองหรือการได้ฟังจากผู้อื่นที่ประสบมา ทำให้ได้รับรู้ข้อมูลต่างๆอาจเป็นเกร็ดต่างๆที่ใช้ประกอบการพูด หรือการยกตัวอย่างเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้ฟังได้ เพราะผู้ฟังมักสนใจเรื่องราวที่เป็นกรณีศึกษามากกว่าการพูดโดยทั่วไปที่ไม่เฉพาะเจาะจง

6. **การฟังและการอ่าน** ผู้พูดควรมีความรอบรู้ คือใฝ่หาความรู้อยู่เสมอจากคนรอบข้าง และสื่อมวลชน การรับรู้เรื่องราวรอบตัวนอกจากจะช่วยทำให้เป็นบุคคลที่มีความรู้เป็นปัจจุบัน ยังช่วยให้นำสิ่งที่ได้รับรู้ไปใช้เมื่อต้องสื่อสารกับบุคคลอื่น

เทคนิคการฝึกฝนให้เป็นนักพูดที่ดี

1. เตรียมตัวให้พร้อม ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และข้อมูลที่จะสื่อสาร เพราะเมื่อมีการเตรียมตัวที่ดี จะทำให้เกิดความมั่นใจและความประหม่าหรืออาการตื่นเวทีจะลดน้อยลง

2. มีบุคลิกภาพที่ดี คือ การแต่งกาย แต่งหน้า หรือจัดแต่งทรงผมให้สุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ ปรากฏกายอย่างกระตือรือร้นและมีชีวิตชีวา แสดงถึงความพร้อม ความเต็มใจที่จะพูด เพราะนอกจากจะทำให้คนฟังรู้สึกอยากฟังแล้ว ยังช่วยทำให้ผู้ฟังอยากพูดเช่นกัน

3. ใช้วัจนภาษาประกอบการพูด เพื่อสื่อความหมายให้สมบูรณ์มากขึ้น ควรให้พื้นที่บนเวทีให้เกิดประโยชน์ การวางทุกท่วงท่าต้องมีความเหมาะสม แต่ทุกสิ่งต้องแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ

4. พยายามสบสายตากับผู้ฟัง การสบสายตาเป็นวิธีหนึ่งที่แสดงถึงความจริงใจและสามารถดึงความสนใจของผู้ฟังให้อยู่กับการพูดได้ เวลาพูดไม่ควรหลบตาผู้ฟัง ไม่ทำตาหลุกหลิก มองพื้น มองเพดาน มองสคริปต์ หรือมองเหม่อออกไปด้านนอกห้อง

5. การใช้น้ำเสียงและระดับเสียงให้เหมาะสมและเป็นไปตามธรรมชาติ คือ พูดให้เหมือนกับการคุยกัน อย่าตัดเสียงให้ผิดไปจากธรรมชาติ เสียงที่ดีคือเสียงที่ชัดเจน ไม่เบาหรือดังเกินไป ไม่จำเป็นต้องหวาน กังวาน ไพเราะเหมือนเสียงของนักร้อง และที่สำคัญต้องเป็นเสียงที่ออกมาจากความรู้สึกที่จริงใจ เต็มไปด้วยพลัง มีชีวิตชีวา จึงจะสามารถตรึงผู้ฟังเอาไว้ได้ ควรรักษาจังหวะการพูดอย่าให้ช้าหรือเร็วเกินไป เพราะพูดช้าเกินไป

จะทำให้ผู้ฟังเบื่อ ง่วงนอน แต่ถ้าพูดเร็วหรือเร็วเกินไป จะทำให้ผู้ฟังฟังไม่ทัน หรือฟังไม่รู้เรื่อง ต้องพูดให้ได้จังหวะที่พอดี และไม่ทำเสียงสูงๆต่ำๆเหมือนเล่นละคร แต่ต้องเสียงการมีเสียงโทนเดียว (Monotone) เช่นกัน วิธีปรับแก้คือ การใส่ความกระตือรือร้นลงไปในเรื่อง เสียง ขณะพูด ให้ใช้เสียงหนักเบา ใช้เสียงสูงต่ำ มีการเว้นจังหวะการพูด มีการทอดเสียง ใช้เสียงให้สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกและสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องที่ต้องการถ่ายทอด

6. การพูดที่ดีต้องมีการยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น และพยายามหาเรื่องสนุกสนานมาสอดแทรก แต่ต้องไม่นอกเรื่องหรือหลุดจากประเด็นที่กำลังพูด

คุณสมบัติของนักพูดที่ดี

1. **เป็นนักฟังที่ดี** การเป็นนักพูดที่ดีได้ ต้องมีข้อมูลเพียงพอต่อการนำเสนอ ซึ่งการฟังเป็นการรับรู้ข้อมูลอีกวิธีหนึ่งที่สะดวกและเป็นประโยชน์ การฟังอีกลักษณะหนึ่ง คือ การฟังที่ใช้ในการสัมภาษณ์วิทยากร หรือแขกรับเชิญ การตั้งคำถามที่ต่อเนื่องและตรงประเด็น ส่วนหนึ่งเกิดจากการ จับใจความจากเนื้อหาสาระที่วิทยากรพูด แล้วนำไปตั้งเป็นคำถามถัดไป ดังนั้นการเป็นนักพูดที่ดี ต้องเริ่มจากการเป็นนักฟังที่ดี คือ การใฝ่หาความรู้ ข้อมูลจากคู่สนทนา และจับประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาถ้อยแถลงและรวบรวมเป็นความรู้ เพื่อใช้ในการพูดโอกาสต่างๆ

2. **ศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ** การมีความรู้ในเรื่องที่จะพูดและมีความรู้รอบตัวเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของนักพูดที่ดี เพราะการพูดเป็นการถ่ายทอดข้อมูล ความคิดไปสู่ผู้ฟัง แต่ถ้าผู้พูดไม่มีข้อมูลหรือความรู้เพียงพอ ย่อมไม่สามารถให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังได้ และถ้าพูดโดยปราศจากความรู้ จะทำให้ผู้ฟังขาดความศรัทธา และไม่เชื่อถือ

3. **ยอมรับฟังคำวิจารณ์ของผู้อื่น** ในการพูดประเภทใดๆที่มีผู้ฟัง ย่อมเกิดความคิดเห็นที่แตกต่างได้ ซึ่งทุกคนมีความคิดเห็นเป็นของตนเองและมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นนั้นได้ถ้าไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ดังนั้นการเป็นผู้พูดที่ดี ต้องพร้อมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะการวิจารณ์เนื้อหาหรือวิธีการพูดของเรา เพื่อวิเคราะห์ว่าคำวิจารณ์นั้นเป็นความจริงหรือไม่ ถ้าจริง ให้นำมาปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการพูด แต่ถ้าไม่จริง ควรรับฟังอย่างมีสติ ไม่แสดงอาการโกรธหรือไม่พอใจ

4. **เป็นตัวของตัวเอง** ไม่เลียนแบบใคร การฝึกฝนเพื่อเป็นผู้พูดที่ประสบความสำเร็จ ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงชั่วครู่ แต่ต้องเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ การลองผิดลองถูก การเรียนรู้จากนักพูดทั้งหลาย สิ่งที่ดีนำไปปรับใช้กับตนเอง สิ่งที่ไม่เหมาะสม นำไปคิดทบทวนและหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น หลายครั้งที่เห็นนักพูดที่ประสบความสำเร็จ ทำให้ต้องการเลียนแบบเพื่อให้ประสบความสำเร็จเช่นนั้นบ้าง แต่ในความเป็นจริงไม่มีสำเนาฉบับใดชัดเจนได้เท่าต้นฉบับ ดังนั้นไม่ควรลอกเลียนแบบผู้อื่น แต่ให้วิเคราะห์ข้อดีของตนเองว่ามีสิ่งใดโดดเด่น แปลกและแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งการสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างนี้อาจเป็นบุคลิกลักษณะที่เป็นมาแต่เกิด หรือเราอาจสร้างให้เป็น เพื่อให้กลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวก็ได้

5. **มีความสุขในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น** ผู้พูดที่มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อเนื้อหาที่พูด และต่อผู้ฟัง จะสามารถแปลงประกายความสุข ความกระตือรือร้นในการพูดได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการปรับทัศนคติของ

ผู้พูดจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการฝึกพูด และการมีทัศนคติที่ดีจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และศรัทธาในสิ่งที่ตนเองพูด รวมถึงมีความปรารถนาดีต่อผู้ฟังอย่างจริงใจ

ตอนที่ 9.2

การสร้างสรรคคอนเทนต์และสตรีมมิงด้วยเสียงและดนตรี

โปรดอ่านแผนการสอนประจำตอนที่ 9.2 แล้วจึงศึกษาเนื้อหาสาระ พร้อมปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละเรื่อง

หัวเรื่อง

เรื่องที่ 9.2.1 แนวคิดในการสร้างสรรคคอนเทนต์และสตรีมมิง

เรื่องที่ 9.2.2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพอดแคสต์: ความเป็นมา ความหมาย ประเภทรายการ

เรื่องที่ 9.2.3 กระบวนการผลิตพอดแคสต์

เรื่องที่ 9.2.4 ผู้ดำเนินรายการพอดแคสต์

แนวคิด

ผลลัพธ์การเรียนรู้

เรื่องที่ 9.2.1

แนวคิดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่ง

ในปัจจุบัน บริบทของการสื่อสารเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทกับมนุษย์ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ผู้ผลิตรายการไม่จำเป็นต้องเป็นองค์กรสื่อสารมวลชนเสมอไป เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตไม่จำเป็นต้องราคาสูง บุคลากรไม่ต้องมีความรู้ด้านนิเทศศาสตร์โดยตรง และความซับซ้อนในกระบวนการผลิตก็ลดน้อยลงไปมาก ถือเป็นยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว มีหลายตัวเลือกให้เลือกรับสาร การสตรีมมิ่ง (streaming) จึงเป็นสิ่งที่หลายคนนำมาเป็นตัวเลือกในการผลิตรายการในปัจจุบัน ซึ่งการสตรีมมิ่งก็คือการรับ-ส่งสัญญาณทั้งภาพและเสียงผ่านเครือข่ายระบบอินเทอร์เน็ตด้วยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ที่รู้จักกันในชื่อของการถ่ายทอดสด การไลฟ์สด หรือ Live Stream ซึ่งสามารถทำได้บนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, TikTok หรือ YouTube และด้วยการใช้เทคนิคสตรีมมิ่งนี้ จะทำให้สามารถรับชมคลิปทั้งหมดที่อัปโหลดผ่านอินเทอร์เน็ตมายังอุปกรณ์ เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ตทีวี โดยไม่ต้องดาวน์โหลดไฟล์มาลงบนเครื่อง ถือได้ว่าเป็นการปฏิวัติการสื่อสาร ที่เปลี่ยนให้ทุกพื้นที่ในโลกสามารถกลายเป็นสถานที่จัดรายการสดได้อย่างไร้ขอบเขต ไม่มีการจำกัดเวลาและสถานที่ และสามารถทำให้ผู้ผลิตรายการกลายเป็นคนมีชื่อเสียง เป็นอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ที่มีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ทั้งยังต่อยอดไปถึงการประสบความสำเร็จในเชิงธุรกิจอย่างมากมาย แต่การจะผลิตงานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องทำความรู้จักกับสตรีมมิ่งในเบื้องต้น ดังนี้

ข้อดีของการสตรีมมิ่ง

1. เป็นการเผยแพร่สัญญาณทั้งภาพและเสียงได้โดยมีคุณภาพที่คมชัด และสามารถรับชมจากที่ใดในโลก เพียงแค่มีอินเทอร์เน็ต
2. มีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน และใช้เครื่องมือ/บุคลากรไม่มาก
3. สามารถสร้างรายได้หรือประกอบอาชีพ โดยการเป็น Youtuber หรือ Game Caster
4. สามารถเป็นเจ้าของ Content หรือเป็น Influencer ในเรื่องที่เกี่ยวข้องหาญได้
5. สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารการสอนแบบ E – Learning ได้
6. สามารถถ่ายทอดสดการประชุม หรือสัมมนาไปได้ทั่วโลก
7. สามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ หรือเป็นเครื่องมือในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรได้

ข้อเสียของการสตรีมมิ่ง

1. ต้องมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการซื้อแพ็คเกจ
2. สัญญาณอินเทอร์เน็ตต้องมีความต่อเนื่องและเสถียร

เทคนิคในการไลฟ์สด

การสตรีมมิ่งที่ดีและให้น่าสนใจ ไม่ใช่แค่การกดปุ่มถ่ายทอดสดเป็นเท่านั้น แต่ยังต้องใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ และเตรียมพร้อมก่อนเข้าการไลฟ์สดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคที่มีการแข่งขันทางการตลาดอย่างเข้มข้น เพราะการไลฟ์สดช่วยให้ลงทุนน้อยลง แต่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังสะดวกต่อการประชาสัมพันธ์องค์กร การขยายไลน์สินค้าและนำเสนอสินค้าใหม่ให้กับลูกค้า เทคนิคในการไลฟ์สด (True VWORK, ออนไลน์) มีดังนี้

1. ทีมงานดี วางแผนดี “Put the right man on the right job” ยังคงเป็นประโยคที่ใช้ได้ดีอยู่เสมอเมื่อต้องวางแผนการทำงานของสมาชิกในทีม เพราะการเลือกใช้คนให้เหมาะสมกับงาน เป็นอีกหนึ่งหัวใจสำคัญที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ การไลฟ์สดก็เช่นเดียวกัน ทีมงานที่ดี รู้หน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการสื่อสารข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เกิดความราบรื่นตลอดการทำงาน มีการรายงานปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและสามารถขอความช่วยเหลือจากทีมงานคนอื่นหากต้องการ รวมไปถึงการตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการไลฟ์สดทุกคนเตรียมความพร้อมในวันไลฟ์สดเป็นอย่างดี

2. วางเป้าหมายชัดเจน คอนเทนต์ดี มีชัยไปกว่าครึ่ง การจะไลฟ์สดในแต่ละครั้ง ผู้ดำเนินการไลฟ์ ต้องมีการวางเป้าหมายให้ชัดเจนว่าต้องการผลอะไร เช่น เป็นที่รู้จัก ให้ความรู้ ยอดขายสูงขึ้น เป็นต้น อาจไม่จำเป็นต้องเขียนเป็นสคริปต์อย่างละเอียด เพียงแค่เขียนรายละเอียดคร่าว ๆ เพื่อให้การไลฟ์สดเป็นไปอย่างไม่ติดขัด และเพื่อให้ผู้ชมได้รับข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด เช่น คุณสมบัติของสินค้าที่จะนำมาขาย ราคา รายละเอียดโปรโมชั่นให้ชัดเจน เป็นต้น การรักษาความเป็นตัวของตัวเอง คงเอกลักษณ์ที่สำคัญ การสร้างเอกลักษณ์สามารถทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอบุคลิกที่แปลกแหวกแนว การแต่งตัวที่โดดเด่น วิธีการขายที่สนุกสนาน แต่ต้องหาสไตล์ของตัวเองให้เจอและไม่ควรลอกเลียนแบบใคร อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือต้องแจ้งล่วงหน้าว่าจะไลฟ์สดช่วงเวลาใด เพื่อช่วยเพิ่มแรงกระตุ้นให้ผู้ชมต้องการชมมากขึ้น แต่การสื่อสารจะไปถึงกลุ่มเป้าหมายได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับวางแผนด้านเนื้อหาว่าครอบคลุม ชัดเจน และตอบโจทย์เป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ อาจใช้แนวคำถาม 4W ดังนี้

Who: ใครเป็นกลุ่มเป้าหมาย ต้องการสื่อสารกับ “ใคร” ต้องวิเคราะห์ให้ชัดเจน เพราะความสนใจหรืออายุที่แตกต่างกัน มักจะมีพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียที่แตกต่างกันด้วย สิ่งที่ต้องวิเคราะห์ เช่น

- ต้องการสื่อสารกับใคร เด็ก คนทำงาน ผู้สูงอายุ จะมีความชอบและความสนใจที่แตกต่างกัน หากสื่อสารกับชาวต่างชาติ อาจต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาในการสื่อสาร ต้องมีคำบรรยายหรือไม่
- ผู้ชมอยู่ที่ไหน หากต้องการสื่อสารกับคนที่อยู่ต่างประเทศ ต้องเตรียมการเรื่องเวลาในการไลฟ์สดให้พร้อม

What: ต้องการนำเสนอคอนเทนต์อะไร จะเล่าเรื่องหรือนำเสนอคอนเทนต์ด้วยวิธีการใด ใช้น้ำเสียงแบบไหน การนำเสนอที่ดีจะต้องสั้น กระชับ ความเป็นธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์ของตัวเอง เช่น

- เล่าเรื่องโดยการใช้ความรู้ ถ้าเป็นแบรนด์เกี่ยวกับอาหาร สามารถไลฟ์สดสอนทำอาหาร อาจทำเป็นซีรีส์สอนทำอาหารทุกสัปดาห์ต่อเนื่อง ในแต่ละครั้งก็จะเปลี่ยนสูตร เปลี่ยนเทคนิคการทำอาหาร จะทำให้เป็นคอนเทนต์ที่ให้ความรู้แบบไม่ยัดเยียดเกินไป

- เล่าเรื่องโดยการสาธิต อีกหนึ่งช่องทางการใช้ไลฟ์สดให้เป็นประโยชน์ คือการสาธิตสินค้าหรือบริการ นอกจากจะนำความรู้ในการใช้สินค้าและบริการมาเป็นเนื้อหาแล้ว ยังสามารถขายสินค้าและบริการนั้นๆ ได้อีกด้วย ด้วยการจัดโปรโมชั่นพิเศษอื่นๆ ให้กับผู้ชมเพื่อเปลี่ยนผู้ชมให้เป็นลูกค้า ทั้งยังสามารถสร้างการมีส่วนร่วม (engagement) ให้กับแบรนด์ เพราะจะเกิดการถาม-ตอบเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ และอาจนำคลิปไปโพสต์ซ้ำใหม่ได้
- เล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรงและความเชี่ยวชาญ ถ้าไลฟ์สดในงานอีเวนต์ นอกจากจะได้คนที่มาดูงานต่างๆ แล้ว ยังสร้างความจดจำชื่อแบรนด์ และเป็นการสร้างภาพลักษณ์องค์กรได้อีกด้วย
- ใช้วิธีการไลฟ์สดแบบถาม-ตอบกับผู้ชม เมื่อไลฟ์สดอย่างต่อเนื่องจากแพลตฟอร์มเดียวกัน จะสามารถเพิ่มจำนวนคนดูและต่อยอดจากผู้ชมเป็นลูกค้าได้เช่นกัน ซึ่งการถาม-ตอบทำให้เกิด engagement ที่สูงมาก เพราะหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักของการไลฟ์สดคือการสื่อสารกับผู้ชมและสร้างความสัมพันธ์อันดีนั่นเอง
- การเชิญผู้เชี่ยวชาญในวงการมาสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ช่วยขยายฐานผู้ชมได้อย่างมาก เพราะ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ต่างมีฐานคนดู ทำให้ได้กลุ่มลูกค้าติดตามมา นอกจากนี้ผู้ชมยังได้รับข้อมูลที่ มีประโยชน์จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย

When: นำเสนอในช่วงเวลาใด เป็นอีกประเด็นที่ต้องผ่านการวิเคราะห์เช่นกัน ช่วงเวลาการออนไลน์ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน ดังนั้นการเลือกช่วงเวลาไลฟ์สดที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ เวลาในการไลฟ์สดจะสัมพันธ์กับไลฟ์สไตล์ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มเป้าหมายเป็นพนักงาน การเลือกไลฟ์ในวัน-เวลาที่ต้องทำงานจะทำให้มีผู้ชมน้อยกว่าวันหยุด หรือช่วงเวลาค่ำ กลุ่มแม่บ้านอาจมีช่วงเวลาที่น่าสนใจไลฟ์หลัง 2 ทุ่ม หรือ กลุ่มพนักงานอาจสนใจเปิดไลฟ์หลัง 6 โมงเย็น หรือสามารถประเมินได้จากเว็บไซต์รวบรวมสถิติการออนไลน์ของผู้ชมในแต่ละ Gen ไปจนถึงการทำงานของแต่ละแพลตฟอร์ม การจำแนกตามประเภท Platform และช่วงเวลา มีดังนี้

1. Social Media Platform

เวลา 9.00 - 11.00 น.

ถ้าจะไลฟ์สดในช่วงเช้า ส่วนมากมักเกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น การประชุมออนไลน์นโยบายขององค์กรและกิจกรรมต่างๆ การสัมมนา หรือนำเสนอสถานการณ์ปัจจุบันในแวดวงธุรกิจ เรื่องหุ้น

เวลา 13.00 - 16.00 น.

ในช่วงบ่าย หลังรับประทานอาหาร คนทำงานเริ่มมีเวลารว่างมากกว่าช่วงเช้า และช่องอื่นๆ มักไม่ได้ไลฟ์สด ทำให้ไม่มีใครแย่งเวลาของผู้ชม จะแบ่งผู้ชมในช่วงบ่ายเป็นสองกลุ่ม คือ 1) กลุ่มคนทำงาน คนกลุ่มนี้จะใช้เวลาว่างในการดูไลฟ์สด ซึ่งทำให้เหมาะกับการไลฟ์ในเชิงความรู้เกี่ยวกับวงการที่คนดูกลุ่มนี้อยู่ เป็นเวลาที่ดี ที่จะส่งสารแบบบริษัทสู่บริษัท เนื่องจากในออฟฟิศของกลุ่มเป้าหมายสามารถดูไลฟ์สดได้พร้อมกันทั้งแผนก นอกจากนี้ เนื่องจากเป็นเวลาทำงาน การทำไลฟ์สดแบบถาม-ตอบจะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มลูกค้าที่จะ

ได้รับข้อมูลไปดำเนินการต่อได้เลย และ 2) กลุ่มคนพักผ่อน ควรไลฟ์สดเพื่อเน้นการผ่อนคลายเป็นหลัก ดูเพื่อความเพลิดเพลิน และไม่ควรเน้นการขายของ

เวลา 16.00 - 18.00 น.

ช่วงเวลานี้ไม่เหมาะกับการไลฟ์สด เพราะทุกคนต่างเดินทางกลับบ้าน ควรให้กลับถึงบ้านเรียบร้อยแล้วก่อน แต่ถ้าหากจำเป็นต้องไลฟ์สดช่วงเวลานี้ ควรแจ้งเวลาล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรอชม

เวลา 19.00 - 22.30 น.

ช่วงนี้เป็นเวลา Prime Time ที่ทุกแพลตฟอร์ม ทุกช่องทางต่างไลฟ์สด เดิมเป็นช่วง Prime Time ของวงการโทรทัศน์ เป็นช่วงที่มีผู้ชมสูงสุดของวันและมีค่าโฆษณาแพงที่สุด แต่ในยุคปัจจุบัน ผู้ชมมีทางเลือกมากขึ้น ทำให้ต่างก็นำเทคนิคต่างๆ มาใช้เพื่อต้องการส่วนแบ่งของผู้ชมให้มากที่สุด เช่น การไลฟ์ขายของเน้นการลดราคาสินค้า การนำศิลปินหรือ Influencer มาช่วยดึงดูดผู้ชม

2. Shopping Platform

ช่วงสาย

ช่วงเวลานี้ทั้งคู่แข่งและผู้ชมจะมีจำนวนน้อย หากจะไลฟ์ช่วงนี้ อาจมีวัตถุประสงค์แค่ให้ผู้ชมรู้จักแบรนด์หรือสินค้าเท่านั้น ไม่เน้นยอดขาย

ช่วงบ่าย

ช่วงเวลานี้คล้ายคลึงกับช่วงสาย พฤติกรรมของผู้ชมอาจเข้าชมเพื่อดูสินค้าบางอย่างที่สนใจอยู่แล้ว การไลฟ์สดตอนนี้เป็นผลพลอยได้ของการพฤติกรรมของผู้ชมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ช่วงเย็น-ค่ำ

ช่วงเวลานี้ทั้งคู่แข่งและผู้ชมจะมีจำนวนมาก การแข่งขันสูง ต่างใช้กลยุทธ์ในการแย่งผู้ชมด้วยการจัดโปรโมชั่นและส่วนลดต่างๆ มี Influencer มาช่วยโปรโมตสินค้า หรือช่วงที่มีมหรสพลดราคาประจำเดือนของแบรนด์ต่างๆ สามารถไลฟ์สดได้ข้ามคืน

Where: สถานที่ใดในที่นี้ คือการเลือกแพลตฟอร์มในการไลฟ์สด ซึ่งหลังจากการเลือกคอนเทนต์ที่จะไลฟ์สด เลือกกลุ่มเป้าหมาย ต่อมาคือการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสื่อสารมากที่สุด ซึ่งปัจจุบันมีแพลตฟอร์มมากมายให้เลือกใช้ ยกตัวอย่างดังนี้

Facebook Live

Facebook Live เป็นหนึ่งในบริการถ่ายทอดสดที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากมีฐานผู้ใช้งานจำนวนมาก ทำให้มีโอกาสเข้าถึงกลุ่มคนในวงกว้าง สามารถไลฟ์สดได้ง่ายๆ เพียงแค่กดปุ่มสตรีมวิดีโอไปยังหน้า Facebook ของตัวเอง และ Facebook Live ก็ยังสามารถบันทึกวิดีโอระหว่างไลฟ์สด ทำให้ผู้ชมสามารถเข้ามาดูไลฟ์ย้อนหลัง และกำหนดผู้ชมที่สามารถเข้ามาชมไลฟ์ได้อีกด้วย

Instagram Live

การไลฟ์สดบน Instagram Live ง่ายและสะดวกสบายเหมือนการไลฟ์สดบน Facebook Live เมื่อมีการไลฟ์สด ผู้ติดตามที่กำลังออนไลน์อยู่จะได้รับการแจ้งเตือนในทันที ทำให้ไม่พลาดทุกการไลฟ์สด และมี

ฟิลเตอร์ต่างๆ ช่วยเพิ่มสีสันในการตกแต่งวิดีโอให้น่าสนใจอีกด้วย แต่ข้อจำกัดของ Instagram Live คือ จำกัดเวลาในการไลฟ์สดได้สูงสุดเพียงแค่ 60 นาที ซึ่งเป็นระยะเวลาที่สั้นกว่าแพลตฟอร์มอื่นๆ

YouTube Live

การไลฟ์สดผ่าน YouTube ทำให้ผู้ชมมีแนวโน้มที่จะดูไลฟ์สดนานกว่าแพลตฟอร์มอื่นๆ เพราะ YouTube เป็นแพลตฟอร์มที่นำเสนอวิดีโอคอนเทนต์ ข้อดีอีกประการของ YouTube Live คือสามารถหารายได้จากค่าโฆษณาได้

TikTok Live

TikTok Live เป็นแพลตฟอร์มที่เน้นกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่ม Gen Y และ Gen Z การใช้ TikTok Live ถือว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด เพราะคนกลุ่มนี้นิยมใช้งานแพลตฟอร์ม TikTok เป็นหลัก นอกจากนี้ยังสามารถส่งของขวัญซึ่งเป็นรางวัลดิจิทัลที่สตรีมเมอร์สามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินจริงได้ นับว่าเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการสร้างรายได้

True VROOM Live Streaming

บริการไลฟ์สดคุณภาพสูง เหมาะกับการไลฟ์สดอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การนำเสนองาน ประชุมกลุ่มทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หรือการโฆษณาสินค้า

3. สัญญาณต้องดี WIFI ต้องแรง

สิ่งสำคัญมากๆ คือสัญญาณอินเทอร์เน็ตต้องแรง เสถียร ต่อเนื่อง ในการไลฟ์สด ภาพและเสียงขณะถ่ายทอดสดที่มีคุณภาพจะทำให้ผู้ชมรับชมได้อย่างต่อเนื่อง และต้องตรวจสอบสภาพอากาศก่อน ควรไลฟ์สดในช่วงที่อากาศดี ฝนไม่ตก เพราะประสิทธิภาพการส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตขึ้นอยู่กับสภาพอากาศด้วย นอกจากนี้ต้องชาร์ตแบตเตอรี่ หรือเตรียมแบตเตอรี่สำรองให้เพียงพอ เพราะการไลฟ์แต่ละครั้งค่อนข้างใช้พลังงานแบตเตอรี่ค่อนข้างมาก อินเทอร์เน็ตที่ใช้เชื่อมต่อ Wi-Fi ควรมีค่าอัปโหลดอย่างน้อย 1MB ขึ้นไป แต่ถ้าต้องไลฟ์สดนอกสถานที่ แนะนำให้ใช้ 4G ขึ้นไปในการไลฟ์สด

4. ประกาศการไลฟ์สดบนโซเชียลมีเดียล่วงหน้าเสมอ ควรแจ้งวัน เวลา และหัวข้อที่จะไลฟ์สดล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ติดตามรับรู้ ดึงดูดผู้ชมหน้าใหม่เข้ามา และเพื่อเพิ่มแรงกระตุ้นให้คนรอดูมากยิ่งขึ้น เมื่อถึงวันไลฟ์สดให้เขียน Caption บนไลฟ์สดให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะสื่อสาร เพราะบางครั้งผู้ชมอาจจะไม่ได้เข้าชมไลฟ์สดทันที แต่ใช้เวลาในการอ่าน Caption เพื่อพิจารณาก่อนว่าควรรับชมหรือไม่ และควรทำให้ต่อเนื่อง ในเวลาเดิม โพสต์จากที่เดิม เพื่อดึงกลุ่มผู้ชม

5. ฝึกฝนและตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ก่อนไลฟ์สด การไลฟ์สดมีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน แต่การสร้างประสบการณ์ในการไลฟ์ที่ดีก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้ โดยควรฝึกฝนคอนเทนต์ที่จะพูดให้คล่อง ไม่ติดๆ ขัดๆ ควรตรวจสอบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและแบตเตอรี่ ทดสอบอุปกรณ์การไลฟ์สด เช่น การจัดตำแหน่งขาตั้งกล้องหรือสมาร์ทโฟนที่เหมาะสม ไม่สูง-ต่ำ หรือมีระยะห่างมากเกินไป ไมโครโฟน จะช่วยให้ผู้ชมสามารถได้ยินเสียงชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ต้องตะเบ็งเสียง การเตรียมโต๊ะหรือฉากสำหรับการวางสินค้า เพื่อให้ผู้ชมเห็นสินค้าที่จะนำมาเสนอขาย และเพื่อให้ง่ายต่อการสาธิต

วิธีการใช้ การใช้อุปกรณ์ตกแต่งฉากเพื่อความสวยงามและดึงดูดผู้ชม และกำจัดเสียงและสิ่งรบกวนทั้งหมดเท่าที่ทำได้ รวมถึงการจัดแสงให้เหมาะสมกับการไลฟ์สด เพื่อให้การไลฟ์สดมีความราบรื่น ป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นระหว่างไลฟ์สด ทั้งนี้ การเตรียมความพร้อมก่อนการไลฟ์สด ควรคำนึงถึงดังนี้

5.1 ฉากหลัง การใช้อุปกรณ์ตกแต่งฉากเพื่อความสวยงามและดึงดูดผู้ชม เป็นสิ่งจำเป็น เพราะฉากหลังจะช่วยเสริมให้สินค้าดูโดดเด่น แต่ก็ไม่ควรใช้สีสันที่จัดจ้านหรือเคลื่อนไหวไปมามากเกินไป เพราะจะแยงความสนใจจากผู้ชมมากกว่าสินค้าหรือผู้ไลฟ์

5.2 ไม่ถ่ายย้อนแสง การจัดแสงต้องระมัดระวังไม่ให้มีแสงสว่างกว่าอยู่ด้านหลัง เพราะทำให้อาจไปจับความสว่างจากฉาก แล้วหน้าของผู้ไลฟ์จะมืด หรือกล้องอาจไม่โฟกัส ดังนั้นควรให้แสงส่องใส่หน้า หากไม่สามารถจัดแสงธรรมชาติได้ ให้ใช้โคมไฟช่วยในการจัดแสง

5.3 มุมกล้องควรอยู่ระดับสายตา การปรับมุมกล้องให้เหมาะสม จะทำให้ได้ภาพที่สวยงามจริง และมีองค์ประกอบภาพที่สมดุล ควรจัดกล้องในระดับสายตา ภาพจะดูดีเป็นธรรมชาติ และควรคำนึงถึงสินค้าที่จะนำเสนอขายว่าต้องการให้เห็นภาพขนาดใด หากสินค้าชิ้นใหญ่ ต้องมีระยะห่างจากกล้องให้เห็นสินค้าได้ครบทั้งชิ้น แต่หากต้องการสื่อถึงรายละเอียดเล็กๆของสินค้า ต้องมีการซูมให้เห็นอย่างชัดเจน

5.4 ไม่นั่งใกล้กล้องเกินไป การที่ผู้ไลฟ์อยู่ใกล้กล้องมากเกินไป จะขยายใบหน้าและลำตัวให้ใหญ่กว่าปกติ หากใช้กล้องเว็บแคม ควรถอยห่างประมาณ 1 เมตรบรรทัด เพื่อให้ใบหน้าเป็นธรรมชาติ

5.5 เพิ่มไฟ ให้แสงสว่างพอดี ความสมดุลของแสงสว่างเป็นสิ่งสำคัญ หากถ่ายตอนกลางวันในที่แสงส่องถึง อาจไม่ต้องคำนึงถึงการจัดไฟเพิ่มมากนัก แต่ถ้าถ่ายในสตูดิโอ หรือในเวลาเย็น-ค่ำ ควรจัดไฟให้แสงสว่างพอดี หากเปิดไฟฉากหลังมากเกินไป จะเป็นการย้อนแสง ต้องมีไฟอีกดวงที่เติมแสงที่หน้าของผู้ไลฟ์ให้สว่างกว่าหรือใกล้เคียงกับพื้นหลัง เพื่อไม่ให้หน้าของผู้ไลฟ์มืด และควรจัดไฟไว้เหนือกล้องเล็กน้อยเพื่อให้ดูเป็นธรรมชาติ และไม่มีเงามากเกินไป

6. สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ชมระหว่างไลฟ์สด สิ่งสำคัญที่สุดในการไลฟ์สดคือการมีส่วนร่วมกับผู้ชม เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ชม ซึ่งผู้ชมจะ Comment หรือกด Like กลับมา การไลฟ์สดอาจเริ่มต้นด้วยการทักทายต้อนรับผู้ชม ถามคำถามกลับ หรือโต้ตอบกับผู้ชมที่ส่งข้อความเข้ามา เพื่อให้ผู้ชมรู้สึกเหมือนเป็นส่วนหนึ่งของไลฟ์สด หรือเป็นคนพิเศษ การพยายามจดจำลูกค้าประจำที่ชอบเข้ามา Comment หรือมาซื้อของในไลฟ์ด้วยการเรียกชื่อแล้วทักทายอย่างเป็นกันเอง อ่านและตอบคอมเมนต์ลูกค้าบ่อย ๆ หรือมีการมอบส่วนลดเป็นพิเศษให้เล็กน้อย จะเป็นการสร้างความประทับใจให้ลูกค้าแน่นอน แต่บางครั้งหากได้รับคำถามหรือการแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก อาจมอบหมายให้ทีมงานช่วยรวบรวม Comment หรือคัดกรองคำถามให้ หรืออาจใช้เกมเป็นเทคนิคสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งจุดประสงค์สำหรับการเล่นเกมก่อนเริ่มไลฟ์ก็เพื่อเพิ่มผู้ชมและยอดไลฟ์ ทั้งเกมตอบคำถาม เกมแชร์เพลงสาระณะหรือแชร์ไปยังกลุ่มต่างๆ เพื่อรับส่วนลด ยิ่งภายในไลฟ์สดมีคอมเมนต์มาก จะยิ่งทำให้คนที่เล่นกับเพื่อนกับผู้ชมที่เล่นเกมในไลฟ์ได้มีโอกาสเห็นไลฟ์ได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีผู้ชมเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

7. ปิดท้ายด้วยการกระตุ้นผู้ฟังให้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ หลังจากไลฟ์สดจบแล้ว ควรมีการแจ้งวัน-เวลาการไลฟ์ในครั้งต่อไป หรือระบุช่วงเวลาการไลฟ์ทุกครั้งเพื่อเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมอย่างต่อเนื่อง ควรจัดตารางการ Live อย่างสม่ำเสมอ และอย่าลืมให้ผู้ชมกด subscribe และกดรับการแจ้งเตือน จะได้ไม่พลาดการ Live ในครั้งต่อไป และจะช่วยให้ยอดผู้ชมเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้ควรหยุดปิดท้ายการไลฟ์ด้วยคำพูดที่กระตุ้นการตัดสินใจซื้อสินค้า ลงทะเบียน นัดหมาย หรือติดตามผ่านโซเชียลมีเดียอื่นๆ และพูดกระตุ้นความสนใจผู้ชมได้โดยการเกริ่นล่วงหน้าว่าไลฟ์สดครั้งถัดไปจะมีกิจกรรมอะไรเกิดขึ้น

การไลฟ์สดเป็นหนึ่งในช่องทางการสื่อสารผ่านการสตรีมมิ่งที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ไลฟ์และผู้ชมสามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ในทันที สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีการวางแผนล่วงหน้า และกระบวนการไลฟ์สดก็สามารถทำได้ง่ายตาย

เรื่องที่ 9.2.2

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพอดแคสต์: ความเป็นมา ความหมาย ประเภทรายการ

ในบทที่ผ่านมาได้กล่าวถึงแนวคิดในการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี รวมถึงเทคนิคต่างๆ ในการเป็นผู้ดำเนินรายการไลฟ์สด ในบทนี้จะกล่าวถึงความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพอดแคสต์ ให้ได้ทราบถึงความเป็นมา ความหมาย และประเภทรายการพอดแคสต์

ความเป็นมาของพอดแคสต์

พอดแคสต์ (Podcast) เป็นคำผสมระหว่างคำย่อ POD (Personal On-Demand : อุปสงค์ส่วนบุคคล) กับคำว่า Casting ซึ่งมาจากคำว่า Broadcasting หรือการแพร่ภาพกระจายเสียง กลายเป็นคำว่า Podcasting ตัดคำให้สั้นเหลือคำว่า Podcast (อานวัณน์ บุตรจันทร์, 2552) ทั้งนี้บางแห่งได้กล่าวถึงคำว่า พอดแคสต์ว่ามาจากคำว่า iPod (ไอพอด) เครื่องเล่น MP3 พกพาซึ่งผลิตโดย Apple Inc. ผสมกับคำว่า Broadcasting เช่นกัน (Hammersley, 2004) ซึ่ง Apple ถือเป็นบริษัทเทคโนโลยีที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาซอฟต์แวร์พอดแคสต์ใน iTunes รวมทั้งบรรจุฟังก์ชันการใช้งานพอดแคสต์ ลงเครื่องเล่น iPod พอดแคสต์ถือเป็นสื่อประเภทมัลติมีเดียประเภทไฟล์เสียงหรือวิดีโอ ซึ่งทางบริษัท Apple Inc. ได้ให้คำนิยามคำว่า พอดแคสต์ว่า คือเทปบันทึกเสียง/วิดีโอต้นฉบับ หรือเทปบันทึกรายการโทรทัศน์/รายการวิทยุที่ออกอากาศจริง การบรรยาย การแสดง หรืออีเวนท์อื่นๆ สำหรับผู้ฟังพอดแคสต์ถือเป็นช่องทางหนึ่งในการรับชมรับฟังเนื้อหาต่างๆ ได้จากทั่วทุกมุมโลกแบบไม่เสียค่าใช้จ่าย และเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับผู้ต้องการเผยแพร่พอดแคสต์ในวงกว้าง

ความหมายของพอดแคสต์

พจนานุกรม Oxford English พ.ศ.2551 ให้ความหมายว่า พอดแคสต์ หมายถึง ไฟล์เสียงในระบบดิจิทัลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต โดยสามารถดาวน์โหลดไปสู่คอมพิวเตอร์หรือเครื่องเล่นสื่อขนาดพกพาและผู้ที่ป็นสมาชิกจะได้รับตอนใหม่โดยอัตโนมัติ

Rainsbury & McDonnell (2006) ได้ให้คำนิยามของพอดแคสต์ว่าเป็นไฟล์เสียงหรือวิดีโอที่สามารถดาวน์โหลดและจัดเก็บไว้ได้ในอุปกรณ์พกพาของตัวเองและเปิดฟังหรือดูในเวลาว่าง ซึ่งสอดคล้องกับ บริษัท Apple Inc. ที่ได้ให้ความหมายของพอดแคสต์ว่า คือ รายการที่สามารถรับชมและรับฟังตอนต่าง ๆ ได้ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งโดยปกติแล้วพอดแคสต์จะเป็นเทปบันทึกเสียงหรือวิดีโอต้นฉบับ แต่ในบางครั้งก็อาจเป็นเทปบันทึกรายการโทรทัศน์หรือรายการวิทยุที่ออกอากาศจริง การบรรยาย การแสดง หรืออีเวนต์อื่น ๆ

ชินินทร เพ็ญสุตร (2562) ได้ให้คำจำกัดความของพอดแคสต์ว่า หมายถึง สื่อที่มาในรูปแบบของไฟล์เสียงที่ดาวน์โหลดได้มากกว่าสื่อในรูปแบบของภาพเคลื่อนไหวในปัจจุบัน คือ ยูทูป (YouTube) แต่เนื่องจากพอดแคสต์ถือกำเนิดขึ้นมาก่อนยูทูป จึงได้มีการรวมคำจำกัดความของ พอดแคสต์ว่าเป็นทั้งเสียงและภาพเคลื่อนไหว

ปวรรัตน์ ระเวง (2560) ได้กล่าวถึงลักษณะของพอดแคสต์ว่ามีการให้บริการคล้ายสถานีวิทยุส่วนตัว ผู้รับบริการสามารถรับฟังเนื้อหารายการได้ตามความสนใจของตนเองได้ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยดาวน์โหลดไฟล์เข้ามาเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน หรือรับฟังผ่านเว็บเบราว์เซอร์ หรือแอปพลิเคชันที่รองรับ โดยในพอดแคสต์ 1 ช่องอาจมีหลายรายการ หรือมีรายการเดียวแต่แบ่งการนำเสนอเป็นตอน (Episode) ก็ได้

กมลรัตน์ กิจถาวรรัตน์ (2564, หน้า 15) ให้ความหมายของพอดแคสต์ คือ ไฟล์เสียงดิจิทัลที่สามารถดาวน์โหลดโดยใช้อินเทอร์เน็ตและฟังได้ทั้งในคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือหรืออุปกรณ์ พกพาอื่น ๆ ตามความสนใจของตนเองและเลือกฟังได้ในเวลาที่ตนเองสะดวก

Gueorguleva (2008) ให้คำจำกัดความของ Podcast ว่าใช้เพื่อการฟังเป็นหลักเท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบันมีช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้รับชมได้เข้าถึงภาพเคลื่อนไหว และการดาวน์โหลดไฟล์ภาพเคลื่อนไหวที่ดีกว่า Podcast ซึ่งก็คือ ยูทูป (YouTube) โดยยูทูปได้ถือกำเนิดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005

จากคำจำกัดความของนักวิชาการข้างต้นสรุปได้ว่า พอดแคสต์ (Podcast) หมายถึง ไฟล์เสียงหรือไฟล์วิดีโอในระบบดิจิทัลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้รับบริการสามารถดาวน์โหลดเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน หรืออุปกรณ์พกพาอื่นๆ ทั้งแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อรับฟังเนื้อหาของรายการได้ตามความสนใจและเลือกฟังได้ในเวลาที่ต้องการ

ประเภทรายการของพอดแคสต์

จากการที่พอดแคสต์สามารถตอบโจทย์ความต้องการที่หลากหลายในด้านต่างๆ ได้ ทำให้พอดแคสต์ได้รับความนิยมและมีผู้ฟังอย่างมากขึ้นเรื่อย ๆ จากจุดนี้เองทำให้เกิดรูปแบบการทำ พอดแคสต์ที่หลากหลาย

เพื่อตอบรับไลฟ์สไตล์การฟังของผู้รับสารมากขึ้น โดยสามารถแบ่งประเภทการทำพอดแคสต์ที่ดีและสามารถตอบโจทย์ผู้ฟังออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทรายการ Podcast ที่ใช้เนื้อหาในการจำแนก

เนื่องจากความชื่นชอบและวัตถุประสงค์ในการฟังของผู้ฟังพอดแคสต์ของแต่ละคนแตกต่างกัน ทำให้รายการต่าง ๆ ต้องทำเนื้อหาออกมาหลากหลาย เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการได้อย่างครอบคลุมสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับรายการข่าวประจำวัน ข่าวสารทั่วไปสำหรับกลุ่มคนที่ต้องการอัปเดตสถานการณ์ต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับไลฟ์สไตล์ต่างๆ

เกณฑ์การจำแนกประเภทรายการ Podcast ตามลักษณะของหมวดหมู่เนื้อหาในปัจจุบัน นั้น ใช้วิธีการสำรวจหมวดหมู่รายการในตลาดและคำนวณหาค่าเฉลี่ย เพื่อใช้จำแนกรูปแบบของ เนื้อหารายการ Podcast ที่มีในปัจจุบันรวม 7 ประเภท ดังนี้ (ปวรรัตน์ ระวัง, 2560)

1) ประเภทรายการให้ความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต จำนวน 38.46% ซึ่งเนื้อหาจะเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับแง่มุมของสังคมและ เศรษฐกิจ หรือแนะแนวส่งเสริมคุณภาพการใช้ชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

2) ประเภทรายการบันเทิง จำนวน 26.92% ซึ่งมีเนื้อหาหลักในการสร้างความสำราญ เพลิดเพลิน และความพึงพอใจแก่ผู้ฟัง โดยมีเนื้อหาหรือเรื่องราวที่หลากหลาย อาทิ ภาพยนตร์ ดนตรี ความรัก การ์ตูน และเรื่องทั่วไป

3) ประเภทรายการส่งเสริมการศึกษา จริยธรรม ศิลปะและวัฒนธรรม จำนวน 17.31% ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและศาสนาเป็นหลัก

4) ประเภทรายการวิทยาศาสตร์และสุขภาพ จำนวน 7.69% โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ ความรู้และสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ใน ธรรมชาติ

5) ประเภทรายการกีฬา จำนวน 5.77% ที่เน้นการให้ความรู้ แนวทางในเรื่องของกีฬา โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นแขกรับเชิญในการให้คำแนะนำต่างๆ

6) ประเภทรายการข่าวสาร จำนวน 2.88% มีเนื้อหาที่ออกอากาศผ่านทางสถานีวิทยุ หรือวิทยุทาง อินเทอร์เน็ต รวมทั้งรายการที่ออกแบบมาเพื่อเล่าข่าวสารทั้งในไทยและต่างประเทศ

7) ประเภทรายการส่งเสริมความรู้การเมือง ความเข้าใจในการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย จำนวน 0.96% ซึ่งมีเนื้อหาการสนทนาเรื่องการเมือง แสดงทรรศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับ ๆ การเมืองไทยในแต่ละ ช่วงเวลา

2. ประเภทรายการ Podcast ที่ใช้รูปแบบของลักษณะรายการในการจำแนก

2.1 รูปแบบรายการที่เป็นลักษณะการสนทนา เป็นรายการที่มีลักษณะพูดคุย (Talk) ระหว่างผู้ ดำเนินรายการ มักจะเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวันเป็นหลัก โดยจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเป็นกันเอง รูปแบบรายการประเภทนี้ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศไทย เนื่องจากนักจัดรายการในไทยส่วนใหญ่ เริ่มต้นจากการจัดเป็นงานอดิเรก

2.2 รูปแบบรายการที่เป็นลักษณะการสัมภาษณ์ เป็นรายการที่มีทั้งพิธีกรและแขกรับเชิญซึ่งจะพูดคุยในเรื่องที่เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับผู้ฟังในรายการ โดยจะใช้ภาษากึ่งวิชาการ

2.3 รูปแบบรายการที่เป็นลักษณะการจัดรายการเดี่ยว เป็นรายการที่มีผู้ดำเนินรายการเพียงคนเดียว โดยจะพูดให้ความรู้เรื่องต่างๆ ตามที่ตนเองถนัด เพื่อเป็นการแชร์ประสบการณ์ให้กับผู้ฟัง

2.4 รูปแบบรายการที่เป็นลักษณะการบรรยาย เป็นรายการที่มีเน้นการบรรยายหรือนำข้อมูลที่นำเสนอสนใจจากบทความในอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งอื่นๆ มาเล่าต่อ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือตัดแปลงข้อความใดๆ ทั้งสิ้น

ผู้ผลิตรายการพอดแคสต์ที่ดีควรสร้างสรรค์เนื้อหาและรูปแบบรายการให้สามารถตอบโจทย์ครอบคลุมความต้องการของผู้ฟังทุกกลุ่มได้อย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่การให้ข้อมูลที่แปลกใหม่หรือผลิตเนื้อหาให้ผู้ฟังสนใจเท่านั้น แต่ต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจหรือมุมมองในการใช้ชีวิตที่หลากหลายให้กับผู้ฟัง จึงจะสามารถทำให้ผู้ฟังติดตามฟังอย่างต่อเนื่องได้ เพราะความต้องการรับรู้ข้อมูลของกลุ่มผู้ฟังในรายการพอดแคสต์นั้นมีความหลากหลาย

เรื่องที่ 9.2.3

กระบวนการผลิตพอดแคสต์

กระบวนการสร้างสรรค์คอนเทนต์และสตรีมมิ่งด้วยเสียงและดนตรี คือ ขั้นตอนการผลิตผลงานโดยใช้การสื่อสารด้วยเสียงเป็นหลัก เช่น สื่อวิทยุกระจายเสียง หรือสื่อออนไลน์ ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงกระบวนการผลิตพอดแคสต์ แต่ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิตในสื่อวิทยุกระจายเสียง หรือสื่อออนไลน์ ต่างก็มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 3 P คือ Pre-production, Production และ Post-production ตามลำดับดังนี้ (สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย, 2566)

1. **ขั้นการวางแผนและการเตรียมการก่อนการผลิต (Pre-production)** เป็นขั้นตอนแรกในกระบวนการผลิต เริ่มต้นจากการวางแผนงาน การกำหนดเป้าหมาย เนื้อหาและรูปแบบของรายการ การเลือกและจัดหาข้อมูลที่เป็น โดยจะอธิบายเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 การวางแผน ผู้ผลิตรายการและทีมงาน จะร่วมกันวางแผนโดยรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่

- 1) วัตถุประสงค์และนโยบายด้านรายการของสถานี
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการวิเคราะห์และกำหนดกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายให้แน่ชัด
- 3) ความมุ่งหมายของรายการ
- 4) รูปแบบและประเภทของรายการที่จะผลิต และประเด็นเนื้อหา
- 5) ตารางการเผยแพร่หรือกระจายเสียง

- 6) อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต
- 7) เวลาที่ใช้ในการผลิตรายการต้องมีเพียงพอกับการศึกษาข้อมูล
- 8) งบประมาณและทรัพยากรในการผลิตรายการ

1.2 การเตรียมการก่อนการผลิต มีการแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนย่อย ได้แก่

1) ขั้นรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่สำคัญที่ต้องศึกษาและหาคำตอบให้ได้ คือ ใครเป็นผู้ฟัง เนื้อหารายการเป็นอย่างไร รูปแบบการนำเสนอรายการแบบไหน รวมถึงงบประมาณในการผลิตรายการ

2) ขั้นการวางแผนผลิตรายการ เป็นขั้นตอนการนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาวางแผนการผลิตรายการว่าจะดำเนินการผลิตอย่างไร มีเนื้อหาอะไร รูปแบบรายการเป็นแบบใด ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายเป็นใคร ผลิตรายการเพื่อวัตถุประสงค์ใด และจะใช้ทรัพยากรที่มี เช่น บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา งบประมาณ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้อย่างไร

3) ขั้นการเขียนบท (Scriptwriting) เป็นขั้นตอนที่เราคิดในขั้นวางแผนการผลิตไปเรียบเรียงออกมาเป็นบท (Script) ที่มีรายละเอียดตามที่ต้องการครบถ้วน บทมีความสำคัญ เพราะเป็นแนวทางให้บุคลากรทุกฝ่ายรู้แนวทางการทำหน้าที่ของตนเอง และสามารถประสานการทำงานกับฝ่ายอื่นๆ เพื่อให้รายการที่ผลิตไปในทิศทางเดียวกัน อาจเริ่มจากการวางโครงร่างคร่าวๆ ก่อน จากนั้นจึงเขียนเป็นบทที่สมบูรณ์ โดยสคริปต์จะรวบรวมเนื้อหา บทสนทนา และคำถามในรายการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้จัดทำรายการสามารถนำเสนอได้อย่างเป็นระเบียบและถูกต้อง

4) ขั้นจัดเตรียมวัสดุรายการ จากบทที่เตรียมไว้ จะทำให้ผู้ผลิตรายการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ล่วงหน้าได้

5) ขั้นประสานงานการผลิตรายการ เป็นขั้นตอนการติดต่อประสานงานกับผู้ร่วมงาน ในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย หรือหากเป็นการผลิตรายการในรูปแบบการสัมภาษณ์ ขั้นตอนนี้ ต้องติดต่อประสานงานและนัดหมายแขกรับเชิญ

6) ขั้นซักซ้อม ก่อนที่จะออกอากาศสด หรือบันทึกรายการ ควรมีการซักซ้อม เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการออกอากาศจริง เมื่อพบปัญหาระหว่างการซ้อม จะได้ร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ก่อนการซักซ้อมแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- การซ้อมแห้ง (dry-run หรือ red through) หมายถึง การอ่านบทตั้งแต่ต้นจนจบรายการด้วยตัวผู้ดำเนินรายการเอง หรือซ้อมพร้อมแขกรับเชิญ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับบทหรือคำถามที่ใช้ หากเกิดข้อผิดพลาด ก็สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ หรือเป็นการซ้อมเพื่อจับเวลาอย่างคร่าว ๆ การซักซ้อมในลักษณะนี้ ไม่จำเป็นต้องซ้อมในห้องบันทึกเสียงหรือห้องออกอากาศ

- การซ้อมกับไมโครโฟน เป็นการซักซ้อมในห้องออกอากาศ ควรปรับไมโครโฟนให้เหมาะสมกับตำแหน่งการนั่งของผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ ไมโครโฟนควรจะอยู่ห่างจากผู้พูดไม่น้อยกว่าระยะ 1 คืบ - 1 ฟุต ขึ้นอยู่กับระดับความดัง ค่อยๆ ของเสียงแต่ละบุคคล หากใกล้กว่านี้ จะทำให้เสียงอู้อี้ คุณภาพไม่ชัดเจน แต่หากไกลเกินไป คุณภาพเสียงจะเบาและก่อให้เกิดเสียงก้องได้

2. ขั้นตอนการผลิตรายการ (production) เป็นขั้นตอนการออกอากาศ หลังจากเตรียมการก่อนการผลิต ซึ่งจะแบ่งรายการได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 การออกอากาศสด ข้อดีของการออกอากาศสด ทำให้รายการมีชีวิตชีวา เนื่องจากผู้ฟังสามารถสื่อสารกลับในทันที (immediate feedback) นอกจากนี้รายการสดยังสร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ฟัง

2.2 การบันทึกเทป เป็นรายการที่มีการบันทึกเสียงล่วงหน้า เพื่อออกอากาศตามช่วงเวลาผ่านแพลตฟอร์มที่กำหนดไว้ ซึ่งมีข้อดีคือ หากเกิดข้อผิดพลาด สามารถแก้ไขได้ โดยการบันทึกเสียงใหม่ หรือตัดต่อได้ แต่ข้อเสียคือ รายการไม่ค่อยมีชีวิตชีวา เพราะผู้จัดรายการไม่สามารถพูดถึงสิ่งรอบตัวหรือสถานการณ์ในปัจจุบันได้ และผู้ฟังก็ไม่มีโอกาสสื่อสารกลับในทันที (immediate feedback) เรียกว่าเป็นการสื่อสารกลับที่ล่าช้า (delayed feedback)

3. ขั้นตอนหลังการผลิต (post-production) เป็นขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพและประเมินผลของรายการที่ออกอากาศไป เพื่อให้ทราบว่ารายการที่ผลิตไปมีข้อผิดพลาดประการใด เช่น คุณภาพเสียงในการออกอากาศ เวลาในการออกอากาศ การจัดรายการ ฯลฯ เพื่อให้การออกอากาศมีคุณภาพดีขึ้น แต่ในทางปฏิบัติการประเมินผลรายการควรมีในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อให้ได้รายการที่มีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ MR. ANTIBIOTICS (2565, ออนไลน์) ได้ให้คำแนะนำแก่ผู้ที่ต้องการผลิตรายการพอดแคสต์มือใหม่ถึงการเตรียมการในการผลิตอย่างง่าย ๆ ดังนี้

1. เตรียมหาหัวเรื่อง / ประเด็นที่ต้องการนำเสนอหรือแบ่งปันข้อมูลให้ผู้ฟัง

หัวเรื่อง / ประเด็นที่ต้องการนำเสนอหรือแบ่งปันข้อมูลให้ผู้ฟังนั้น ต้องเป็นเรื่องที่น่าสนใจในขณะนั้น หรือเป็นเรื่องที่ผู้ผลิตมีความสนใจ มีความรู้ หรือมีประสบการณ์ พยายามเขียนหัวข้อเรื่องที่จะเล่าให้ได้มากที่สุดอย่างน้อย 10-20 เรื่องหรือมากกว่า เพื่อแบ่งการผลิตเป็นตอน ซึ่งเนื้อหานั้นจะต่อเนื่องหรือไม่ก็ได้ ผู้ฟังจะรู้สึกสนุกและอยากติดตามตอนต่อไป

2. เตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียง

จากที่กล่าวมาข้างต้นในหัวข้อกระบวนการผลิตพอดแคสต์ เป็นลักษณะการผลิตที่มีความเป็นมืออาชีพ มีบุคลากรร่วมผลิต มีขั้นตอนที่มีระบบ และมีห้องบันทึกเสียงที่ได้มาตรฐาน แต่ถ้าเป็นผู้ผลิตมือใหม่ การเลือกใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต คุณภาพเมื่อเทียบกับมืออาชีพอาจไม่แตกต่างกันมากนัก อุปกรณ์บันทึกเสียงเป็นปัจจัยหลักที่ไม่ควรมองข้าม คือ การใช้ไมโครโฟนที่ดี มีคุณภาพ จะทำให้เสียงที่ได้รับการบันทึกนั้นน่าฟัง ช่วยลดเสียงรบกวน แม้ว่าจะไม่ได้ใช้ห้องบันทึกเสียงตรงตามมาตรฐานก็ตาม

3. การบันทึกและตัดต่อเสียง

การหาห้องหรือสถานที่เงียบ ๆ ที่พร้อมจะบันทึกเสียงผ่านอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่หรือคอมพิวเตอร์ ใช้ไฟล์ที่บันทึกประเภทไฟล์เสียง เช่น MP3, AAC, M4A เป็นต้น การบันทึกเสียงช่วงกลางคืนจะมีเสียงแทรกหรือเสียงรบกวนน้อยที่สุด หลังจากบันทึกเสียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว สามารถเพิ่มเสียงเพลงหรือเสียง

ประกอบผ่านโปรแกรมตัดต่อได้ ผู้ผลิตมือใหม่อาจเลือกใช้โปรแกรม Anchor เพราะใช้งานง่าย และหลังจากตัดต่อ สามารถอัปโหลดในช่องทางที่ต้องการได้ทันที

4. การสร้างรูปหน้าปกการพอดแคสต์

รูปหน้าปกการเป็นอีกสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นสิ่งดึงดูดกลุ่มผู้ฟัง ควรเลือกรูปปกการให้สอดคล้องกับรายการ เช่น ถ้ารายการเป็นแนวตลก ควรทำปกการให้เป็นแนวสนุกสนาน มีสีสัน

5. เลือกช่องทางในการเผยแพร่รายการพอดแคสต์

หลังจากที่เตรียมทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ลำดับถัดไปคือการเลือกหาแพลตฟอร์มที่ต้องการเผยแพร่รายการ เช่น SoundCloud, Spotify, Anchor, Apple Podcasts หรือ Youtube และอัปโหลดรายการ

เทคนิคในการเป็นผู้ดำเนินรายการพอดแคสต์

การสื่อสารในการผลิตนวัตกรรมการสื่อสารด้วยเสียง ต้องใช้เสียงเป็นสื่อกลางในการพูดเพื่อช่วยสื่อความคิด ดังนั้น การออกเสียงอย่างถูกต้อง การเข้าใจความหมายหรือเจตจำนงของเนื้อหาที่ต้องการพูดผ่านเสียง ซึ่งเป็นกระบวนการสุดท้ายที่จะถ่ายทอดความคิดสู่ผู้อื่นได้อย่างมีพลังและสมความมุ่งหมายทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ จึงต้องเสริมทั้งความน่าเชื่อถือ เสริมเสน่ห์ เสริมพลัง หรือสร้างความรู้สึกเป็นกันเอง หลักในการใช้เสียงซึ่งเป็นเทคนิคในการเป็นผู้ดำเนินรายการพอดแคสต์ มีดังนี้

1. ต้องออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจนตามอักขรวิธีในภาษาไทย
2. มีลีลาในการพูดและมีจังหวะการพูดที่น่าฟัง ไม่พูดซ้ำหรือเร็วจนเกินไป
3. ใช้น้ำเสียงและระดับเสียงตามปกติให้เต็มเสียง ไม่ตะโกน ตะเบ็ง หรือกระซิบกระซาบ เพราะจะทำให้ผู้ชมหวงหูหรือก่อให้เกิดความรำคาญ เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคจะมีหน้าที่ในการปรับระดับเสียงของไมโครโฟนให้เหมาะสมเอง

4. การฝึกหายใจและควบคุมการเปล่งเสียงอย่างถูกวิธีจะช่วยให้ น้ำเสียงมีพลัง น่าฟังพร้อมยังช่วยให้การพูดเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ตะกุกตะกัก ทั้งยังช่วยให้น้ำเสียงที่เปล่งออกมาเปี่ยมไปด้วยความมั่นใจ ไม่สั่นหรือแหบพร่า

5. การใช้เสียงในระดับที่น่าฟังนั้น ไม่ควรจะพูดเสียงต่ำหรือสูงกว่าปกติ การพูดเสียงต่ำโดยการกดเสียงเพื่อให้ความนุ่มและน่าเชื่อถือนั้นจะทำให้เกิดการเกร็งและคู่อึดอัด ส่วนเสียงที่สูงหรือแหลมมากๆ นั้นมักจะเกิดกับการที่ผู้พูดเครียด ผู้ฟังก็จะเครียดตามไปด้วย หรือฟังแล้วรู้สึกหงุดหงิดรำคาญ

ดังนั้นจึงควรปรับระดับของเสียงไม่ให้ทุ้มหรือแหลมจนเกินไป ควรเลือกใช้ น้ำเสียงที่หลากหลายตามธรรมชาติ และควรเน้นย้ำข้อความเพื่อแสดงความหมายหรือความรู้สึกของสิ่งที่พูดออกไป จะสร้างความน่าฟังและชวนติดตาม

สจิวต์ ไฮด์ (Stuart Hyde, 1998, p.75 อ้างถึงใน สุกัญญา สมไพบูลย์ และปอรรักษ์ ยอดเนร หน้า 44-48) มีข้อเสนอแนะที่น่าสนใจและสามารถฝึกปฏิบัติตามสำหรับผู้ที่ไม่ได้มีคุณสมบัติที่ดีของเสียงเป็นทุนเดิม จึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารในบางครั้ง คำแนะนำมีดังนี้

1. ใช้ระดับความดังหรือพลังเสียงที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อไม่สร้างความลำบากในการออกเสียง

2. ใช้เสียงให้สอดคล้องตามอารมณ์ของเรื่องหรือสิ่งที่กำลังพูด และบริบทของเนื้อหา อาทิ ผู้ดำเนินรายการจะนำเข้าสู่การสัมภาษณ์บุคคลที่มีเรื่องราวสะเทือนใจ ต้องปรับเสียงและอารมณ์ให้ค่อนข้างนิ่งและสุขุม แต่ไม่จำเป็นต้องแสดงอาการโศกเศร้า หรือพูดเสียงเบา พร่า สั้น

3. การเปลี่ยนเสียงให้ชัดเจนและก้องกังวาน จะช่วยเพิ่มความน่าฟังและความน่าสนใจให้กับสิ่งที่พูดมากกว่าการพูดเสียงเบาหรือการพูดหนีบเสียง ซึ่งมักเกิดจากการพูดไม่เต็มคำ หายใจอย่างไม่ถูกวิธี คือการหายใจสั้นและเก็บลมน้อย พูดเสียงแผ่วเบา หรือบีบเสียงให้แหลมเล็ก การฝึกเสียงให้ก้องกังวานนั้นทำได้โดยการฝึกหายใจและการวางตำแหน่งร่างกายให้ถูกต้อง โดยพยายามทำตัวตรง ซึ่งไม่ว่ายืนหรือนั่งให้ตัวตรงตั้งแต่ไหล่ถึงเอว จะช่วยให้เกิดการหายใจอย่างมีประสิทธิภาพ กลั้นลมหายใจมาก ซึ่งส่งผลให้หายใจได้ยาวและค่อยๆ ผ่อน

4. ปัญหาเสียงขึ้นจมูก จะเป็นเสียงที่เกิดขึ้นเมื่อเป็นหวัด เพราะเกิดอุปสรรคที่โพรงจมูก ลมออกไม่ได้ตามปกติ ซึ่งเสียงขึ้นจมูกกับเสียงนาสิกจะมีความแตกต่างกัน เสียงนาสิกคือเสียงที่เกิดจากอากาศออกทางหลังโพรงจมูกและมีการสะท้อนในกะโหลก เช่น เสียง ง น ม แต่เสียงขึ้นจมูกเป็นปัญหา วิธีแก้ไขปัญหาเสียงขึ้นจมูก ให้ลองเปล่งเสียง อา ซึ่งคอจะเปิด ถ้าขณะเปล่งเสียงคอปิด แสดงว่าเสียงขึ้นจมูก

5. เสียงแหบ เสียงแห้ง เกิดได้จากหลายสาเหตุ อาทิ เสียงแหบจากความผิดปกติของร่างกาย เพราะมีติ่งเนื้ออกที่เส้นเสียง สายเสียงอักเสบบวมแดง สายเสียงโคง หรือการผ่าตัดไทรอยด์ แล้วเส้นเสียงเป็นอัมพาตทำให้สายเสียงเข้ามาชิดกันไม่ได้ในขณะที่พูด อีกสาเหตุหนึ่งคือ เสียงแหบจากการเปล่งเสียงผิด คือ พูดแล้วเกร็งคอ เค้นเสียง ใช้เสียงสูงเกินกว่าเสียงธรรมชาติ หรือใช้เสียงดังมาก ชอบตะโกน วิธีแก้ไข คือ พยายามสร้างความชุ่มชื้นให้กับคอโดยการจิบน้ำเป็นระยะเมื่อต้องพูด และฝึกเปล่งเสียงก่อนเริ่มรายการ โดยเฉพาะในตอนเช้าสังเกตว่าถ้าพูดประโยคแรกๆ หลังตื่นนอนเสียงจะแหบ นอกจากนี้ควรฝึกวิธีการหายใจผ่านลมหายใจออกขณะพูดผ่านคลายกล้ามเนื้อบริเวณหัวไหล่ หน้าอกและลำคอขณะพูด และไม่ตะโกนหรือเค้นเสียงของตนเอง

เรื่องที่ 9.2.4

ผู้ดำเนินรายการพอดแคสต์

เพื่อให้ผู้สนใจประกอบอาชีพผู้ดำเนินรายการในสื่อเสียงได้เตรียมความพร้อมก่อนการผลิตรายการแนวทางและคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องกับเสียง การออกเสียง การหายใจ และความเข้าใจในเนื้อหาที่สื่อสาร จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรศึกษาในเบื้องต้น ดังนี้

เสียง

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเสียงในการเป็นพิธีกรในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ คือ เนื้อเสียงและการเปล่งเสียง องค์ประกอบในการใช้เสียง และปัญหาเกี่ยวกับเสียงที่มีผลต่อการเปล่งเสียง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เนื้อเสียงและการเปล่งเสียง

ผู้ดำเนินรายการที่มีเนื้อเสียงน่าฟัง ย่อมถือเป็นข้อได้เปรียบกว่าผู้ที่มีเสียงใหญ่ เสียงเล็กบาง หรือเสียงแหบ ภัทธีรา สารากรบริษัท (2557, หน้า 11) กล่าวว่าคุณภาพเสียงที่ดี คือ เสียงที่มีน้ำหนัก แจ่มชัด ไม่สูงหรือต่ำเกินไป ซึ่งถือเป็นพรสวรรค์ของผู้ดำเนินรายการหรือพิธีกรที่มีเสียงลักษณะนี้ตั้งแต่เกิด แต่ผู้ที่ไม่ได้มีพรสวรรค์นี้ ไม่ได้หมายถึงหมดโอกาสในการประกอบอาชีพ เนื่องจากนอกจากการมีน้ำเสียงที่ดีแล้ว ผู้ดำเนินรายการยังต้องมีความชัดเจนในการออกเสียง คือการออกเสียงได้เต็มเสียง ชัดเจนทั้งพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ สามารถควบคุมน้ำเสียงให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ คือ ใช้เสียงในการสื่อความหมายและถ่ายทอดความรู้สึกไปตามเนื้อหาเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหานั้นได้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังต้องฝึกฝนการใช้เสียงให้มีลีลาที่เหมาะสมและมีชีวิตชีวา คือ การเปล่งเสียงด้วยความแจ่มใส กระตือรือร้น และเป็นมิตร

Hausman, Benoit, Messere and O'Donnel (2004, หน้า 30-33) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเสียงที่เปล่งออกมาว่า เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการทำงานของอวัยวะหลายส่วน เช่น อวัยวะช่วงลำตัว ได้แก่ ปอด หลอดลม กระบังลม กระดูกซี่โครง และกล้ามเนื้อที่ช่วยในการหายใจ อวัยวะช่วงคอ ได้แก่ หลอดลม กล่องเสียง เส้นเสียง และอวัยวะในช่องปาก ได้แก่ ฟัน เพดานอ่อน เพดานแข็ง ลิ้น และริมฝีปาก ดังนั้นเสียงที่จะมีคุณภาพดีต้องมีการฝึกฝนให้อวัยวะในการเปล่งเสียงแข็งแรงและมีประสิทธิภาพในการใช้งานอยู่เสมอ

2. องค์ประกอบในการใช้เสียง

ในการใช้เสียง จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังนี้

2.1 เนื้อเสียงและน้ำเสียง ผู้ดำเนินรายการที่มีเนื้อเสียงที่ดีอยู่แล้วก็นับได้ว่ามีทุนดีกว่าคนอื่นใน การที่จะเปล่งเสียงออกมาได้ไพเราะน่าฟัง แต่ถ้ามีเนื้อเสียงดี เสียงไพเราะน่าฟังแต่ใช้เสียงไม่เป็นก็ไม่สามารถ ทำให้การอ่านนั้นน่าฟังและราบรื่นได้ ดังนั้นการมีเนื้อเสียงที่ดีและการใช้เสียงเป็นจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันที่จะ ส่งผลดียิ่งขึ้น

2.2 ความเร็วของการออกเสียง จังหวะในการพูดหรือการอ่านที่พอดี คือ จังหวะที่ผู้ฟังฟังรู้เรื่อง ไม่ช้าจนน่ารำคาญ หรือเร็วจนฟังไม่ทัน ต้องมีความชัดเจน และเป็นจังหวะที่สอดคล้องกับรูปแบบของรายการ โดยทั่วไป ความเร็วที่พอเหมาะคือ ประมาณ 3 คำ/วินาที หรือ 140-200 คำ/นาที

2.3 การเน้นคำหรือเน้นความ ผู้ดำเนินรายการควรอ่านบทในใจ 1 รอบ แล้วพิจารณาว่าควรเน้น ในที่ใดบ้าง แล้วทำเครื่องหมายในบทไว้เพื่อช่วยให้เห็นชัดเจนขึ้นเมื่อนำไปอ่านออกอากาศ ต้องฟังระลึกไว้ เสมอว่าการเน้นคำหรือเน้นความที่แตกต่างกัน อาจทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนไปด้วย ทั้งนี้ การอ่าน โดยการเน้นคำและเน้นความที่ควรเน้นจะทำให้คนฟังเข้าใจเนื้อเรื่องชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 ระดับเสียง ผู้ดำเนินรายการต้องพูดหรืออ่านโดยควบคุมระดับเสียงให้คงที่ ไม่ยกหรือกดเสียง รวมถึงไม่เล่นเสียงมากเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกรำคาญและสับสนกับการเปล่งเสียงได้

2.5 การกำหนดทิศทางของเสียง การพูด การประกาศ หรือการทำหน้าที่ผ่านสื่ออื่นจะมีการกำหนดทิศทางของเสียงที่เปล่งออกมาอย่างชัดเจน เมื่อต้องการดำเนินรายการต้องกำหนดและตั้งระดับของเสียงให้ชัดเจนและคงที่ตลอดการทำหน้าที่ตั้งแต่ต้นจนจบ ทั้งนี้การกำหนดทิศทางของเสียงจะต้องมีลักษณะเป็นธรรมชาติ

2.6 ความมีชีวิตชีวา ควรใช้ลักษณะการอ่านแบบพูดหรือเล่าในน้ำเสียง มีอารมณ์ความรู้สึกไปตามเนื้อหาที่ถ่ายทอด เทคนิคที่สามารถช่วยให้การอ่านมีชีวิตชีวาได้คือ การยิ้มไปด้วยขณะที่อ่านบทที่มีเนื้อหาสดใส ยิ้มน้อย ๆ ขณะอ่านบทที่มีเนื้อหาทั่วไป และไม่ยิ้มขณะอ่านบทที่มีเนื้อหาเศร้า

3. ปัญหาเกี่ยวกับเสียงที่มีผลต่อการเปล่งเสียง

Hausman, Benoit, Messere and O'Donnel (2004, หน้า 34-38) ได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับเสียงที่พบบ่อย ๆ ได้แก่ ปัญหาจากเนื้อเสียง ปัญหาจากการเปล่งเสียง และปัญหาจากการหายใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ปัญหาจากเนื้อเสียง

3.1.1 เสียงบาง

3.1.2 เสียงทุ้มต่ำ

3.1.3 เสียงแหบพร่า ขาดๆ หายๆ

3.2 ปัญหาจากการเปล่งเสียง

3.2.1 พูดด้วยระดับเสียงเดียวกันตลอด

3.2.2 พูดด้วยระดับเสียงที่สูงหรือต่ำเกินไป

3.2.3 พูดด้วยระดับเสียงไม่เป็นธรรมชาติ คือ สูงๆต่ำๆ

3.2.4 พูดโดยลงท้ายแบบเดิม

3.3 ปัญหาจากการหายใจ

3.3.1 มีเสียงหายใจขณะพูด

3.3.2 เสียงไม่มีพลัง

การหายใจ

การหายใจที่ดี ควรใช้กะบังลม ซึ่งเป็นแผ่นโค้งที่คั่นระหว่างปอดและช่องท้อง อยู่ภายในกระดูกซี่โครง เมื่อหายใจเข้า กะบังลมจะถูกดันให้แบนราบ และเมื่อหายใจออก จะปล่อยลมออกมา กะบังลมจะกลับมาเป็นแผ่นโค้งตามเดิม ผู้ประกาศและพิธีกรควรฝึกหายใจอย่างถูกต้อง ลึก และยาว สืบเนื่องจากการที่กล้ามเนื้อช่องท้องจะพองออกเมื่อหายใจเข้า เมื่อหายใจออกกล้ามเนื้อช่องท้องจะยุบตัวตามเดิม ซึ่งเมื่อเราหายใจได้อย่างถูกต้อง จะทำให้การพูดไม่สะดุด หยุดเป็นท้วงๆ หรือมีเสียงหายใจดังขณะทำหน้าที่เพราะเกิดอาการเหนื่อยหอบหรือหายใจไม่ทัน โดยปกติคนเราหายใจประมาณ 15,000-20,000 ครั้งต่อวัน หรือ 12-16 ครั้งต่อนาที และมีอัตราการหายใจเข้าต่อการหายใจออกเท่ากับ 1:1 แต่ถ้าจะหายใจเพื่อใช้ในการอ่านบทความหรือดำเนินรายการในสื่อวิทยุและโทรทัศน์ จะต้องทำให้อัตราส่วนการหายใจเข้าต่อการหายใจออกเป็น 1:5 หรือ 1:10

1. ความสำคัญของการหายใจ

การหายใจมีความสำคัญต่อการเปล่งเสียงดังนี้

- 1.1 ทำให้พูดได้อย่างต่อเนื่องเป็นธรรมชาติ
- 1.2 ทำให้สามารถเพิ่มความดังของเสียงได้
- 1.3 ทำให้ลดความเร็วในการพูดได้
- 1.4 ทำให้สามารถพูดแต่ละประโยคหรือแต่ละวลีได้ยาวขึ้น
- 1.5 ทำให้สามารถเน้นคำหรือเน้นความได้ภายในลมหายใจเดียว
- 1.6 ทำให้สามารถทอดเสียงหรือผ่อนเสียงหนักเบาไปตามอารมณ์ในการอ่านบท
- 1.7 ทำให้ผู้ฟังได้รับอารมณ์ในการฟังอย่างเต็มที่

2. หลักในการหายใจ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การหายใจแบบลึก หมายถึง การหายใจแบบใช้ช่องท้อง เมื่อหายใจเข้าช่องท้องพองออก เมื่อหายใจออกช่องท้องยุบ การหายใจในลักษณะนี้จะเกิดในสภาวะที่ผ่อนคลาย การหายใจออกจะยาวกว่าการหายใจเข้า

2.2 การยืนหรือนั่งด้วยท่าทางที่ดี คือ การยืนหรือนั่งที่ไม่ยกหรือกดคาง ไม่ยกหรือกดไหล่ ไม่เกร็งคอ ออกตั้ง หลังตรง และผ่อนคลาย

2.3 การหยุดหายใจในจังหวะที่เหมาะสม การพูดหรืออ่านบทต้องมีจังหวะจะโคน คือ การหยุดหายใจในจังหวะที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เสียความในประโยคนั้น

3. วิธีฝึกควบคุมลมหายใจ ต้องรู้วิธีฝึกควบคุมลมหายใจ เพื่อให้สามารถพูดหรืออ่านบทได้อย่างต่อเนื่องและไม่เหน็ดเหนื่อย โดยมีวิธีการฝึกดังนี้

3.1 ฝึกหายใจแบบโยคะ คือ การฝึกหายใจลึกๆโดยสูดและปล่อยลมหายใจยาวและนาน

3.2 ฝึกหายใจออกให้ยาวกว่าการหายใจเข้า โดยเริ่มจากอัตราหายใจเข้า 1 ต่อการหายใจออก 5 แล้วปรับเป็นอัตราหายใจเข้า 1 ต่อการหายใจออก 10

ภทิธรา สารการบริรักษ์ (2557, หน้า 5-6) ได้กล่าวถึงการฝึกหายใจเพิ่มเติม ดังนี้

3.3 ฝึกเป่ากระดาษชำระหรือเป่าเทียน โดยการฝึกกระดาษชำระออกเป็นริ้ว ใช้มือจับปลายกระดาษชำระนั้นให้สูงระดับปาก จากนั้นหายใจเข้า แล้วเป่าให้กระดาษชำระนั้นปลิวอย่างต่อเนื่องให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่วนการฝึกเป่าเทียน ลักษณะการฝึกเหมือนเป่ากระดาษชำระ คือ ให้เป่าเทียนโดยให้เปลวเทียนลู่ลมไปอย่างสม่ำเสมอให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้

3.4 ฝึกปล่อยเสียง “ส” วิธีนี้ฝึกโดยการหายใจเข้าแล้วค่อยๆปล่อยเสียง “ส” ออกมาจากซี่ฟันให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ เสียงที่ปล่อยออกมาควรเป็นเสียงที่มีคุณภาพดี นั่นคือ ไม่ขาด ๆ หาย ๆ หยุดเป็นช่วงหรือตะกุกตะกัก แต่เป็นเสียงที่สม่ำเสมอเท่าๆกัน

3.5 ฝึกรับรู้สัมผัสการขยายตัวของช่องท้องเมื่อหายใจเข้า ให้กางแขนออก จับบริเวณซี่โครง ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านหลัง นิ้วทั้งสี่อยู่ด้านหน้า เมื่อหายใจเข้า ซี่โครงจะขยายขึ้น ให้รับรู้ความรู้สึกของมือที่ขยายออกตามกล้ามเนื้อหน้าท้องและกล้ามเนื้อหลัง

ความเข้าใจในเนื้อหาที่สื่อสาร

ผู้ดำเนินรายการควรทำความเข้าใจในเนื้อหาที่สื่อสาร จึงจะสามารถพูดอ่านบทได้อารมณ์ เป็นธรรมชาติ โดยการหาคำสำคัญ ทำความเข้าใจกับอารมณ์ของเนื้อหา รู้จังหวะในการอ่าน และทำความเข้าใจกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหา ดังนี้

1. **หาคำสำคัญ** เมื่อได้รับบทมาแล้ว ควรอ่านจนจบเพื่อทำความเข้าใจในรอบแรกโดยการสรุปด้วยคำสำคัญที่สื่อความหมายทั้งหมดของบทนั้น และจะต้องเข้าใจบริบทของเนื้อหานั้นๆ ด้วย

2. **อารมณ์ของเรื่อง** เมื่ออ่านบทจนจบและจับใจความสำคัญได้แล้ว จากนั้นให้วิเคราะห์ว่าเนื้อหานั้นสื่อถึงอารมณ์ชนิดใด เพื่อจะได้ถ่ายทอดอารมณ์ในการอ่านได้ตรงตามอารมณ์ของเรื่อง ทั้งนี้ในการทำความเข้าใจกับอารมณ์ของเรื่อง จะต้องทำความเข้าใจถึงผู้เขียนบทด้วยว่าต้องการให้อารมณ์ของเรื่องเป็นอย่างไร ฟังระลึกรู้สึกได้ว่า การตีความผิดจะทำให้ถ่ายทอดอารมณ์ในการอ่านผิดด้วยเช่นกัน นอกจากนี้บางบทอาจมีหลายอารมณ์ที่สามารถตีความได้

3. **จังหวะในการอ่าน** เมื่อทำความเข้าใจกับอารมณ์ของบทแล้ว ต้องพยายามถ่ายทอดอารมณ์นั้นผ่านการอ่านด้วยจังหวะที่สอดคล้องกับอารมณ์ การอ่านด้วยจังหวะที่เร็วจะทำให้เกิดความตื่นเต้น การอ่านด้วยจังหวะที่ช้าจะทำให้เกิดอารมณ์เนิบนิ่ง นอกจากนี้การแบ่งวรรคตอนก็ทำให้เกิดจังหวะในการอ่านเช่นกัน การอ่านโดยการแบ่งวรรคตอนมากเกินไปก็จะทำให้เกิดความไม่ราบรื่นในการฟัง แต่ถ้าแบ่งวรรคตอนน้อย นอกจากทำให้เหนื่อยหรือหายใจไม่ทันแล้ว ผู้ฟังเองก็รู้สึกอึดอัดเช่นเดียวกัน

4. **จุดประสงค์ของเรื่อง** การทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของบทจะทำให้เข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนบทต้องการหรือตั้งใจจะสื่อสารกับผู้ฟัง ทั้งนี้ก็เพื่อส่งสารได้อย่างถูกต้อง หากทำความเข้าใจกับบริบทของสารมากเท่าไรก็จะยิ่งทำให้ตีความบทได้ดีเท่านั้น

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้รวบรวมและสรุปความ จาก Stuart Hyde (2016, หน้า 30-60) ที่ได้เสนอแนวทางสำหรับการพูดเพื่อสื่อสารผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ 9 ประการ ดังนี้

1. การอ่านเพื่อตีความบท (Interpreting Copy) เป็นการอ่านเพื่อตีความบทให้ชัดเจนและเข้าใจในความต้องการของผู้เขียนบท ซึ่งผู้ประกาศจะต้องพูดข้อความที่เขียนโดยผู้เขียนบท ดังนั้นการประกาศหรือการพูดนั้นจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้เขียนบทกับผู้ฟัง การเป็นผู้ประกาศแม้จะมีเสียงที่ไพเราะเพียงใด แต่ถ้าหากผู้ประกาศไม่อ่านบทและทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนบทต้องการจะสื่อความหมายไปยังผู้ฟัง ผู้ประกาศก็จะไม่สามารถสื่อสารหรือถ่ายทอดความคิดและคุณค่าของเนื้อหาจากผู้เขียนบทได้ การอ่านเพื่อตีความบทมีแนวทางดังนี้

1.1 อ่านโดยการตีความความหมายและวัตถุประสงค์ของบท โดยผู้ประกาศควรอ่านในใจอย่างน้อย 2 ครั้งหรือมากกว่า หลังจากอ่านในใจแล้วผู้ประกาศก็ควรซ้อมการอ่านออกเสียง

1.2 ประโยคแต่ละประโยคสามารถอ่านได้หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทและวัตถุประสงค์ของบท

1.3 ทำความเข้าใจกับอารมณ์ของบท เพราะอารมณ์ของบทจะเป็นสิ่งที่กำหนดทัศนคติของผู้ประกาศ ได้แก่ อ่านด้วยอารมณ์เศร้า สดใส จริงจัง ประชด ขบขัน หรืออ่านด้วยความรีบเร่ง เป็นต้น นั้นเป็นเพราะคำบางคำในบทสามารถเป็นตัวควบคุมอารมณ์ของการอ่าน

1.4 บทวิทฤษฎีและโทรทัศน์สามารถนำเสนอได้หลายอารมณ์ภายใน 1 บท ดังนั้นความสามารถในการเปลี่ยนอารมณ์ในการอ่านของผู้ประกาศจะมีผลต่อการส่งสารไปยังผู้ฟัง

1.5 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของบท โดยทั่วไปบทวิทฤษฎีและโทรทัศน์มักจะประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนเกริ่นนำหรือส่วนต้น คือส่วนที่เป็นการเกริ่นนำ แนะนำเนื้อหา ส่วนเนื้อหาหรือส่วนกลาง คือส่วนที่เป็นข้อมูลทั้งหมดของเนื้อหา และส่วนสรุปหรือส่วนท้าย คือส่วนที่สรุปประเด็นสำคัญของบท

2. การตรวจสอบความถูกต้องของตัวสะกดและการอ่านออกเสียง โดยตรวจสอบจากพจนานุกรมหรือดูจากบริบทของประโยค

3. ซ้อมอ่านออกเสียง ผู้ประกาศควรซ้อมอ่านออกเสียงก่อนที่จะอ่านออกอากาศจริง โดยใช้การกวาดสายตาให้ทั่วหลายๆ คำ และหลายๆ ประโยค และไม่ควรรู้สึกใช้เสียงระดับเดียวกันตลอด

4. ผู้ดำเนินรายการต้องมีความสุขกับการทำหน้าที่ ต้องมีความสนใจในสิ่งที่กำลังพูด น้ำเสียงที่พูดจะมีชีวิตชีวาตามไปด้วย

5. เป็นการสนทนากับผู้ฟัง เพื่อให้มีความเป็นเอง ใช้ภาษากึ่งทางการ ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่กำลังสื่อสาร

6. ใช้เสียงให้สอดคล้องกับอารมณ์และเนื้อหาของบท

7. ซ้อมพูดโดยที่ไม่มีบท การพูดของผู้ดำเนินรายการต้องสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติ พื้นฐานที่สำคัญคือความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่กำลังสื่อสาร นั้นเป็นเพราะผู้ฟังคาดหวังว่าผู้ดำเนินรายการก็หา คือผู้ที่มีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับกีฬา เช่นเดียวกับดีเจจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเพลง หากต้องสัมภาษณ์แขกรับเชิญ ต้องมีการเตรียมตัวโดยการหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะพูดหรือสัมภาษณ์จากแหล่งข้อมูล เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สารคดี หนังสือ เป็นต้น นอกจากนี้การพูดโดยที่ไม่มีบทนั้น ผู้ดำเนินรายการจะต้องสนใจในเนื้อหาที่กำลังพูด มีความต้องการที่จะสื่อสารกับผู้ฟังอย่างแท้จริง และมีพัฒนาการในการพูดให้จูงใจผู้ฟัง

จากดุซนิกนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกาศ (สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย, 2561, หน้า 181-185) ซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงมานำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกฝนสำหรับผู้ที่ต้องการประกอบวิชาชีพด้านการเป็นผู้ประกาศ พิธีกร และผู้ดำเนินรายการผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ ดังนี้

1. อักษรวิธี

อักษรวิธี หมายถึง ตำราว่าด้วยวิธีเขียนและอ่านหนังสือให้ถูกต้อง มีหลักดังนี้

1.1 การออกเสียง ร,ล ในภาษาไทยการออกเสียงให้ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเมื่อส่งสารผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อมวลชน สำหรับผู้ประกาศและพิธีกรต้องฝึกออกเสียงให้ชัดเจน วิธีการออกเสียง ร และ ล ไม่เหมือนกัน แต่ถ้าออกเสียงไม่แตกต่างกันจะทำให้ความหมายในแต่ละประโยคอาจจะเปลี่ยนไปไม่ตรงประเด็นของเรื่องที่จะสื่อ เช่น “นางแบบคนนี้รูปร่างดี” แต่ออกเสียงไม่ชัดเจนทำให้ความหมายเปลี่ยนไป “นางแบบคนนี้ลูบล่างดี” คำว่า “รูปร่าง” กับ “ลูบล่าง” ต่างกันคนละความหมายและไม่สามารถสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดอย่างแท้จริง อีกตัวอย่างคือ “ต่อไปนี้จะ

พูดถึงเรื่องราวที่น่าสนใจเกี่ยวกับอาหารการกิน” ถ้าอ่านเป็น “.....เลื่องล่าว.....อาหาร....” ทุกคนจะเห็นภาพว่าถ้าเป็นอาหารลาวจานโปรดคือส้มตำปลาร้าแน่นอน จะไม่นึกถึงอาหารอื่น ประเด็นและความหมายจะเปลี่ยนจากเดิม เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะทุกคนไม่ได้ให้ความสำคัญกับภาษาไทย ส่วนใหญ่จะสนใจกับสำนวนการพูด การเขียนมากกว่าการออกเสียงที่ถูกต้องตามอักขรวิธี ปัญหาอีกประการหนึ่งในการออกเสียง ร ล คือการออกเสียงไม่เป็นธรรมชาติ นั่นคือ การออกเสียงชัดเจนมากเกินไป หรือออกเสียง ล แต่กระดกลิ้นมากเท่าตัว ร ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์จะต้องเพิ่มความชัดเจนในการอ่านออกเสียงคำภาษาไทย โดยคำนึงถึงทั้งความถูกต้องและความเป็นธรรมชาติ

1.2 คำควบกล้ำ ความหมายอาจผิดพลาดได้ถ้าผู้พูดไม่สามารถออกเสียงควบกล้ำได้อย่างชัดเจนตรงตามตัวสะกดเพราะเสียงคล้ายกันก็จริง แต่ความหมายต่างกันโดยสิ้นเชิง เช่น ครู-คู คลอง-คอง ปลา-ปา คราว-คาว กรม-กลม โคร่ง-โคลง กรอง-กอง-กลอง ครั้งคราว-คั้งคาว เป็นต้น คำเหล่านี้ต้องฝึกออกเสียงอย่างสม่ำเสมอและถูกวิธีจึงจะพูดชัดเจนเป็นธรรมชาติ น่าฟัง และไม่ทำให้เสียความหมาย ดังตัวอย่าง “เมื่อนักเรียนเดินผ่านครู จะต้องไหว้ทุกครั้ง” ผู้พูดออกเสียง “ร” ไม่ชัดเจนจึงพูดว่า “เมื่อนักเรียนเดินผ่านคู จะต้องไหว้ทุกครั้ง” ทำให้ความหมายไม่ตรงตามเจตนา เพราะ “ครู” ต้องไหว้ แต่ “คู” (คูคลอง) สำหรับว่ายน้ำ เมื่อออกเสียงควบกล้ำไม่ชัด ทำให้ผู้ฟังอาจเข้าใจผิดได้

การออกเสียงคำควบกล้ำนั้น สามารถฝึกได้โดยการแยกคำๆ นั้นออกมาแต่ละพยางค์ตามเสียงอ่านจริง แล้วหัดอ่านอย่างช้าๆ ก่อน จึงเริ่มเร็วขึ้น จนคล่องปากให้เป็นคำพยางค์เดียว ในที่สุดก็สามารถอ่านออกเสียงคำควบกล้ำได้ชัดเจน เช่น คำว่า “เพลง” สามารถแยกเสียงสองพยางค์ตามเสียงที่เปล่งคือ “พะ-เลง” จะไม่แยกเป็น “เพ-ลง” เพราะอ่านอย่างไรก็ไม่ใกล้เคียงจริง จากนั้นฝึกออกเสียง “พะ-เลง” เร็วขึ้นเรื่อยๆ จะได้เสียงเป็นคำพยางค์เดียวในที่สุด คือ “เพลง” ตามที่ต้องการ จะได้ความชัดเจนมี “ล” กล้าอย่างถูกต้อง หรือคำว่า “ครัว” แยกพยางค์ที่จะออกเสียงตามเสียงจริงของคำคือ “คะ-รว” ฝึกอ่านจากช้าๆ ให้ออกเสียง “ร-เรือ” แล้วเร็วขึ้นจนเป็นพยางค์เดียวจะได้คำกล้ำที่ชัดเจน

1.3 การออกเสียงไม่ตรงคำ ได้แก่ การออกเสียงวรรณยุกต์ พยัญชนะ และสระไม่ตรงเรียกว่า การเพี้ยนเสียง ซึ่งมีทั้งการเพี้ยนเสียงพยัญชนะ การเพี้ยนเสียงสระ และการเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์ อรรถนพ อุบลเยี่ยม (2542, หน้า 55) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการออกเสียงไม่ตรงคำว่า มีผู้ออกเสียงพยัญชนะ ร เป็น ล ออกเสียงพยัญชนะ ศ เป็น ฉ ออกเสียงพยัญชนะ ท เป็น ต ออกเสียงสระโอ เป็น ออ ออกเสียงสระอา เป็น อัว ออกเสียงสระแอ เป็น เอ ออกเสียงวรรณยุกต์โท เป็น วรรณยุกต์ตรี เป็นต้น การออกเสียงไม่ชัดเจน หรือผิดพลาดนี้ จัดเป็นประเภทหนึ่งของความบกพร่องทางการพูด (Speed disorders) หรืออาจเรียกอีกหนึ่งว่า การพูดไม่ชัด (Articulation disorders) ซึ่งเป็นความบกพร่องหรือความผิดปกติเกี่ยวกับการเปล่งเสียงพูด ซึ่งมีทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ที่พูดผิดพลาดไปดังนี้

1.3.1 การเพี้ยนเสียงพยัญชนะ พยัญชนะที่มีกออกเสียงไม่ตรงได้แก่ จ ช ซ ท ส ศ ห และ ษ ออกเสียงเป็นสำเนียงภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้การออกเสียงพยัญชนะไม่ตรง มีอีกสาเหตุหนึ่งมาจากอิทธิพลของภาษาถิ่น เช่น ง ออกเสียงเป็น ฮ หรือ ท ออกเสียง เป็น ฮ

1.3.2 การเพี้ยนเสียงสระ ที่พบได้บ่อย คือ สระเสียงสั้น เพี้ยนสระเป็นเสียงยาว เช่น กงการ เป็น โกงการ หรือ ราชนี เป็น ราชนี สระเสียงยาว เพี้ยนสระเป็นเสียงสั้น เช่น ถ่ายทอด เป็น ถៃทอด และการเพี้ยนเป็นเสียงสระตัวอื่น เช่น โทรทัศน์ เป็น ทอ-ระ-ทัต น้ำแข็ง เป็น น้ำแข็ง

1.3.3 การเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์ พบว่ามีการเพี้ยนเสียงวรรณยุกต์ค่อนข้างมาก เช่น เพี้ยนวรรณยุกต์เสียงโทเป็นเสียงตรี เพี้ยนวรรณยุกต์เสียงจัตวาเป็นเสียงเอก หรือเพี้ยนวรรณยุกต์เสียงสามัญเป็นเสียงเอก

2. ความถูกต้อง

2.1 ความถูกต้องตามหลักเกณฑ์การออกเสียง หมายถึง การพูดและการอ่านที่ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษาไทย เช่น การอ่านออกเสียงคำสมาส อักษรนำ การอ่านออกเสียงคำอ่านต่างๆ ไป การอ่านคำสมาส (มะ,ชะ) จะออกเสียงเพียงกึ่งมาตรา คือ ออกเสียงครึ่งเสียงครึ่งคำเท่านั้น ถ้าไม่เปล่งเสียงสมาส (มะ,ชะ) อย่างต่อเนื่อง ถือว่าอ่านผิดหลักการในการอ่านคำสมาส คำบางคำอ่านได้หลายอย่าง คือ อ่านตามหลักการอ่านหรืออ่านตามความนิยม แต่ผู้ประกาศและพิธีกรควรเลือกอ่านตามหลักการอ่าน เช่น อุดมศึกษา อ่านว่า อุ-ตม-มะ-สีก-สา หรือจะอ่านว่า อุ-ตม-สีก-สา ก็ได้ คำนี้อ่านได้สองแบบ แต่ควรยึดถือการอ่านแบบแรกเป็นเกณฑ์

2.2 การรักษาความในบท มีความสำคัญที่ผู้ดำเนินรายการต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษเพราะเป็นการนำประเด็นความเข้าใจมอบให้แก่ผู้ที่กำลังติดตามฟัง ผู้ฟังจะเข้าใจตรงตามเรื่องที่คุณอ่านตั้งใจจะสื่อสารมากน้อยเพียงใดหรือฟังแล้วสับสนจนแยกไม่ออก เนื่องจากผู้อ่านไม่ระมัดระวัง เหมือนขาดสมาธิจึงอ่านตุ๋น คำ ตกคำ เติมคำ และสับสน จนผู้ฟังก็ไม่แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้รับฟังนั้นถูกหรือผิด เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้นก่อนที่ผู้ประกาศจะปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้งควรฝึกซ้อมการอ่านให้ผ่านสายตาก่อนเสมอ ถ้ามีเวลามากก็ควรทบทวนบทให้คล่องเพื่อความมั่นใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น และมีสมาธิที่ดีขณะปฏิบัติหน้าที่ผู้ประกาศ

3. ความชัดเจน

ความชัดเจน คือ การพิจารณาเกี่ยวกับการออกเสียง มีความชัดถ้อยชัดคำ ออกเสียงเต็มคำ ไม่มีเสียงสอดแทรกในช่องปาก และลมพ่นจากปาก ดังนี้

3.1 การออกเสียงคำ พิธีกร ผู้ประกาศ ผู้อ่านข่าว และผู้ดำเนินรายการต้องพูดและอ่านชัดถ้อยชัดคำ เปล่งเสียงเต็มคำ ไม่รวๆ รวบๆ ไม่กระแทกหรือเน้นคำจนไม่น่าฟัง ไม่แบ่งวรรคมากเกินไปจนทำให้ฟังไม่ราบรื่น ไม่ควรอ่านโดยการเน้นคำทำยวรรค หรือกระแทกเสียงคำตันประโยคจนเป็นที่รำคาญแก่ผู้ฟัง ดังนั้นผู้ประกาศจึงควรฝึกอ่านออกเสียงอย่างสม่ำเสมอ ชัดถ้อยชัดคำ จะช่วยให้เกิดทักษะในการพูดที่ชัดเจนและเป็นธรรมชาติมากยิ่งขึ้น

3.2 เสียงสอดแทรก ขณะที่ผู้ดำเนินรายการกำลังพูดออกอากาศอยู่นั้นถ้าเกิดเสียงภายในช่องปาก เสียงลมหายใจดังแทรกตลอดเวลาจะทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญได้ เสียงสอดแทรกที่เกิดขึ้นขณะอ่านได้แก่ เสียงลมหายใจ เสียงหอบแรงๆ หรือเสียงดังจ๊อกแจ้กมาจากอวัยวะภายในช่องปาก มีสาเหตุมาจากความเคยชิน การใช้ว้อยวะเกี่ยวกับการออกเสียงที่อยู่ภายในช่องปากหรือลิ้นไม่ถูกต้อง การรับประทานขนม

ขบเคี้ยว หรืออาหารก่อนการพูด หรืออาจเป็นเพราะระบบอวัยวะในช่องปากหรือระบบทางเดินหายใจไม่ปกติ ผู้ประกาศต้องพยายามหาสาเหตุที่แท้จริงแล้วพยายามแก้ไขข้อบกพร่องนั้น

4. การนำเสนอ

ลีลาการนำเสนอ คือ การใช้ศิลปะและลีลาการพูดที่นุ่มนวลน่าฟัง มีชีวิตชีวาจังหวะการออกเสียงสม่ำเสมอ การแบ่งวรรคตอน และการลงน้ำหนักคำหรือความ

4.1 วรรคตอน ในภาษาไทยมีการบังคับการอ่านและการเขียนรูปประโยคต่างๆ เพื่อให้ได้ความหมายชัดเจน วรรคตอนจึงเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะสามารถทำให้ความหมายของประโยคเปลี่ยนแปลงไปได้ทันที บางครั้งอ่านติดกันเป็นพืดอาศัยลมหายใจของตนเป็นหลัก จะหยุดอ่านเมื่อหมดลมหายใจที่สุดไว้เต็มปอดเท่านั้น โดยไม่คำนึงว่าผู้ฟังจะเข้าใจที่พูดหรือไม่ ลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่ควรปฏิบัติอย่างยิ่งในฐานะผู้พูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ไม่เช่นนั้นการทำหน้าที่ในการดำเนินรายการนี้จะเรียกว่าเป็นการสื่อสารที่ล้มเหลว เพราะเป็นการอ่านที่ผู้ฟังจับความไม่ได้ ฟังไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดความหมาย ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดการแบ่งวรรคตอนผิด ผู้ประกาศจึงมักทำเครื่องหมายในบท เพื่อช่วยให้ผู้ประกาศเห็นบทได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ขณะอ่านออกอากาศ

4.2 จังหวะน้ำหนักคำและความ การพูดและการอ่านแต่ละประโยค สามารถใช้เสียงหนักเบาได้ตามความสำคัญของเนื้อหาสาระ จังหวะ และวรรคตอน ความตอนใดสำคัญก็อาจเน้นหนักได้ตามความเหมาะสม ตอนใดเห็นว่าเป็นไม่สำคัญอาจผ่อนเสียงให้เบาลงได้บ้าง อย่างไรก็ตาม การใช้น้ำหนักคำและความที่กล่าวมานั้นต้องเป็นธรรมชาติ ไม่เน้นหรือเล่นเสียงแบบเจตนาเกินไปเหมือนการแสดงละครจนทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญ ควรจะเป็นการพูดคุยที่เป็นกันเองแก่ผู้ฟัง

4.3 ความเหมาะสมกับเนื้อหาและรูปแบบรายการที่นำเสนอทางวิทยุและโทรทัศน์มีหลายประเภท ได้แก่ ข่าว บทความ สารคดี เป็นต้น ลีลาที่จะใช้ในการอ่านบทแต่ละประเภทย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน การอ่านแต่ละบทความ แต่ละเนื้อหา แต่ละส่วนควรใช้ความระมัดระวังเพราะมีความสำคัญแก่ผู้ฟังเท่าเทียมกัน ก่อนปฏิบัติหน้าที่ทุกครั้งควรพิจารณาลีลาการนำเสนอให้เหมาะสมกับเรื่องที่ได้รับ การอ่านข่าวควรจะกระชับ กระฉับกระฉ่ง น่าสนใจ ระวังผู้ฟังให้ขวนติดตามโดยตลอด ควรมีลีลาเป็นแบบกึ่งทางการ แต่ถ้าเป็นการอ่านบทความหรือสารคดี ควรใช้น้ำเสียงให้นุ่มนวลชวนฟัง ลีลาการอ่านให้ตรงกับเนื้อหา ควรให้มีชีวิตชีวาแบบพูดเล่าอย่างเป็นธรรมชาติและต้องระลึกระลึกเสมอว่าทั้งข่าว บทความ สารคดี ตลอดจนการพูดทางวิทยุหรือโทรทัศน์นั้นจะต้องให้มีอักษรวิธีที่ถูกต้องเสมอ

5. เสียง คือ การพิจารณาเกี่ยวกับคุณภาพเสียง ระดับเสียง ธรรมชาติของเสียง และการเปล่งเสียงที่ถูกต้องเหมาะสม

5.1 ธรรมชาติและคุณภาพของเสียง ผู้ประกาศ พิธีกร และผู้ดำเนินรายการทางวิทยุและโทรทัศน์ ควรเป็นผู้ที่เปล่งเสียงแบบเต็มเสียง ชัดเจน แจ่มใส ไม่แหบแห้ง สั่นเครือ เพี้ยนสำเนียง เพราะจะทำให้เกิดความสับสน เนื่องจากการสื่อความไม่ตรงกัน ก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ฟัง อาจทำให้ผู้ฟังไม่สนใจฟังอีกต่อไป หรือเลือกฟังรายการอื่นแทน สุภาพร โพธิ์แก้ว (ม.ป.ป. อ้างถึงในสุกัญญา สมไพบูลย์ และปอรัชฌ์

ยอดเนร, 2550, หน้า 49) ได้กล่าวถึงคุณภาพของเสียงว่าจะพิจารณาจากความแจ่มใส ความนุ่มนวล ระดับเสียงต้องไม่ดังหรือไม่เบาเกินไปซึ่งต้องพิจารณาควกับการใช้ไมโครโฟนด้วย

5.2 ระดับเสียงและวิธีการเปล่งเสียง ระดับเสียงที่ใช้ในการพูดและการอ่านจะต้องเป็นไปตามโดยธรรมชาติและเป็นแบบการพูด ไม่เล่นเสียงแบบเจตนาใช้เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ หรือใช้ระดับเสียงราบเรียบไม่ชวนฟัง ขาดความมีชีวิตชีวา ควรเปล่งเสียงให้เต็มเสียง ไม่อ่านโดยการตะโกน ดังไป หรือเบาไป หรือเบา ๆ ดัง ๆ ใช้เสียงสูงต่ำไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ ไม่รี้นหู โดยเฉพาะผู้ที่มีเสียงขึ้นจมูก ยิ่งต้องระมัดระวังการเปล่งเสียง เนื่องจากเป็นอุปสรรคต่อการออกเสียง เพราะมีผลทำให้คำแต่ละคำที่เปล่งออกมาไม่ชัดเจน ไม่ตรงคำ ความหมายเปลี่ยนไป และไม่น่าฟังอย่างยิ่ง การเปล่งเสียงคำแต่ละคำให้ชัดเจนถูกต้องนั้น ควรศึกษาวิธีการออกเสียงพยัญชนะ สระและวรรณยุกต์แต่ละตัวอย่างถูกวิธี นอกจากนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่ประกาศควรศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการทำงานของอวัยวะหลายๆ ส่วนที่ทำให้เกิดเสียง เพราะเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการเปล่งเสียง ดังนั้นจะต้องดูแลรักษาเป็นอย่างดี ไม่ทำกิจกรรมที่เป็นการทำลายอวัยวะที่ทำให้เกิดเสียงเหล่านี้ หรือไม่ปล่อยให้ร่างกายเจ็บป่วย เพราะจะส่งผลต่อการเปล่งเสียงทั้งสิ้น

บรรณานุกรม

- 6 เทคนิคไลฟ์สดยังไงให้ยอดขายปังๆ ลูกค้าติด ไม่คิดหนี!!!. (2564). <https://www.fillgoods.co/facebook-marketing/no-shop-how-to-live-for-goodsale>
- 7 แนวทางการไลฟ์สดเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพ. (2564). <https://www.ownscene.com/tips/top-livestream-content/>
- กมลรัตน์ กิจถาวรรัตน์. (2564). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปริมาณการใช้พอดแคสต์ในประเทศไทย. หลักสูตรปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉัตรวรรณ ตันนะรัตน์. (2543). การพูดเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนินทร เพ็ญสุตร. (2562). พอดแคสต์ สื่อเสียงทางเลือกใหม่: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสหรัฐอเมริกาและไทย. วารสารวิชาการ กสทช. 2561(3), 271-289.
- ช่วงเวลาไหนที่ควรไลฟ์สด. (2564). สืบค้นจาก <https://www.ownscene.com/tips/livestream-time/> เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2566.
- ปวรรัตน์ ระเวง. (2560). การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลของผู้ฟังรายการพ็อดคาสท์. หลักสูตรนิเทศ ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปิด 6 เทคนิคไลฟ์สดให้คนดูเยอะ เพิ่มออเดอร์พุ่งกระฉูดในพริบตา. (2564). สืบค้นจาก <https://fillgoods.co/facebook-marketing/no-shop-6-techniques-more-people-watch-increase-order/>

ดวิษ ประภาณต์. (2562). พฤติกรรมผู้บริโภคเชิงลึกและรูปแบบการรับสื่อของกลุ่มผู้ฟัง Podcast เพื่อสร้างรูปแบบการนำเสนอและโปรโมทช่องรายการ Podcast ที่มีประสิทธิภาพบนแพลตฟอร์ม Facebook ในประเทศไทย. หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วราลี ศรัทธา. (2552). การพูดเพื่อประสิทธิผล. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วิรัช ลภีรัตนกุล. (2543). วาทนิเทศและวาทศิลป์ หลักทฤษฎีและวิธีปฏิบัติยุคสหวรรษใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงเพิ่มเติมใหม่ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีระเกียรติ รุจิรกุล. (2552). ศิลปะการพูด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สวณิต ยมาภัย และถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2538). หลักการพูดขั้นพื้นฐานสังเขปสาระสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : เบลโล่การพิมพ์. สำเนียง มณีกาญจน์ และสมบัติ จำปาเงิน. (2553). หลักนักพูด. (พิมพ์ครั้งที่ 11). ข้าวฟ่าง.

สุกัญญา สมไพบูลย์ และปอรัรัมย์ ยอดเนร. (2550). Television Performance ออกทีวีให้ดูดี.

กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดยอด 5 เทคนิคจัดมุกกล้อง ประชุมออนไลน์ WORK FROM HOME ให้ทุกคนต้องว้าว!. (2564). สืบค้นจาก <https://www.ownscene.com/tips/5-online-meeting-camera/>

สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย. (2566). หน่วยที่ 11 การผลิตคอนเทนต์กับนวัตกรรมการสื่อสาร. เอกสารการสอนชุดวิชา 17719 การบูรณาการนวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

อาลี ปรียากร. (2560). การศึกษาแนวทางการผลิตรายการกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ผ่านรูปแบบรายการพอดแคสต์ในประเทศไทย. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม) คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Live Streaming อย่างไรให้โดนใจผู้ติดตาม. (2561). สืบค้นจาก <https://www.mercular.com/review-article/how-to-live-streaming>

Nishananda Adityapadmavanch. (2565). รวมเทคนิคการไลฟ์สดขายของที่พ่อค้า-แม่ค้าออนไลน์ห้ามพลาด!. สืบค้นจาก <https://www.primal.co.th/th/social/live-content-tips/>

TRIPLEINNOVATIONS. (2564). Streaming (สตรีมมิ่ง) คืออะไร และทำกันยังไง. สืบค้นจาก <https://www.liveforsound.com/what-streaming-is/>

True VWORK. (2566). 9 เคล็ดลับ(ไม่)ลับ ไลฟ์สดอย่างไรให้ปัง ฉบับมือใหม่. สืบค้นจาก <https://truevirtualworld.com/th/article/9-tips-for-go-live>.

